

ערכת המיצ"ב הפנימי בעברית לכיתה ב'

חוברת הנחיות להערכה פנים בית-ספרית

מעודכן לתאריך 26/08/2010

תוכן העניינים

הקדמה

5	על הערכה פנים בית־ספרית
6	מקורות
7	ערכת המיצ"ב הפנימי

פרק א'

9	תיאור המבחן
9	א.1 מפרט המבחן
13	א.2 מיפוי המבחן

פרק ב'

21	הנחיות להעברת המבחן
21	ב.1 היערכות לקראת העברת המבחן
23	ב.2 התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים
25	ב.3 הנחיות כלליות להעברת המבחן בכיתה

פרק ג'

29	הנחיות לבדיקת המבחן
29	ג.1 המחווה וההנחיות לשימוש בו בעת בדיקת המבחנים
50	ג.2 הנחיות לבדיקת המבחן ולחישוב הציונים
54	ג.3 השוואה לנתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות)
56	דף ריכוז ציונים לתלמיד לחישוב ידני, חלק א' – דוגמה
57	דף ריכוז ציונים לתלמיד לחישוב ידני, חלק א'
58	דף ריכוז ציונים לתלמיד לחישוב ידני, חלק ב' – דוגמה
59	דף ריכוז ציונים לתלמיד לחישוב ידני, חלק ב'
60	דף מיפוי כיתתי, חלק א'
63	דף מיפוי כיתתי, חלק ב'

פרק ד'

65	הפקת תועלת מהמבחן
----	-------------------------

הקדמה

על הערכה פנים בית-ספרית (school based evaluation)

מבחני המיצ"ב החיצוניים משמשים להערכה רחבת-היקף מסכמת המכונה גם "הערכה של למידה" (הש"ל). מטרתה לעודד אחריות ואתן דין וחשבון לנמענים השונים בתוך הקהילה הבית-ספרית ומחוצה לה על רמת ההישגים של התלמידים (בירנבוים, 2004; Furtak, 2006). הרצון לצמצם ככל האפשר את ההשלכות השליליות של המבחנים החיצוניים על בית-הספר הביא לידי עדכון מתכונת ההערכה הארצית בשנה"ל התשס"ז¹. במסגרת עדכון זה, הודגשה חשיבותה של הערכה פנימית מעצבת, המתבצעת על-ידי צוותים בית-ספריים ותואמת את הצרכים הספציפיים שלהם.

מתכונת זו משלבת הערכה בית-ספרית המתבצעת באמצעות כלים חיצוניים ("מיצ"ב חיצוני" המועבר לרבע מאוכלוסיית בתי-הספר) בצד מבחנים חיצוניים המועברים באופן פנימי ומשרתים את בית-הספר בלבד ("מיצ"ב פנימי"). המיצ"ב הפנימי מושתת על שילוב של שלושה מרכיבים: (א) העברת מבחן ארצי חיצוני-אובייקטיבי, שפותח על-ידי ראמ"ה בשיתוף ועדות מקצועיות ומפמ"רים, המשקף את תכנית הלימודים ואת הסטנדרטים של ידע ושל הבנה; (ב) בדיקה פנימית של המבחן על-ידי צוות בית-הספר (בסיוע מחוץ למבחן), המאפשרת להפיק משוב אישי וקבוצתי מהיר על מידת השליטה של התלמידים בכל תחום דעת, ומסייעת למורה לגבש תובנות פדגוגיות ברמת הכיתה; (ג) השוואה בין הישגי התלמידים בבית-הספר לבין נתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות), המתקבלים מעיבוד הממצאים של מבחני המיצ"ב החיצוני בתחילת שנת הלימודים הבאה (בלר, 2007).

מטרת המיצ"ב הפנימי היא לספק משוב מידי שיסייע לקידום הלמידה של התלמידים, להתריע על תלמידים שאינם שולטים בתכנים ובמיומנויות הנדרשים, לזהות את הפער בין הביצועים המצופים לבין הביצועים בפועל, ולהעריך את האפקטיביות של הפעולות שנעשות לצמצום הפער. מהותה של הערכה פנימית מעצבת היא השימושיות שלה (Black & Wiliam, 1998) ויכולתה לסייע בשיפור תהליך הלמידה בהתוויתו (Airasian, 1994; Dann, 2002).

שימוש במבחני המיצ"ב לצרכים פנימיים יכול להיות מנוף לצמיחה ולשיפור: הממצאים יכולים לספק את המידע הדרוש לתהליכי קבלת החלטות כלל בית-ספריים, שכבתיים, כיתתיים ופרטניים, לסייע בהגדרת ההישגים המצופים והרמה הנדרשת מן התלמידים, ולשמש אבן בוחן לתכניות הלימודים הבית-ספריות. מבחני המיצ"ב הפנימיים יכולים לסייע בזיהוי נקודות של חוזק ושל חולשה, ברמת הפרט וברמת הכיתה, לספק מידע על צרכים משתנים שיש לתת להם מענה, לקדם חשיבה תכנונית בית-ספרית, להגדיר יעדים מבוססי נתונים, לתרום לראייה רחבה יותר של המערכת ולגבש אמות מידה לאחריותיות.

שימוש במגוון רחב ככל האפשר של נתונים פנימיים וחיצוניים יסייע להבין טוב יותר את המציאות הבית-ספרית (נבו, 2001).

¹ מידע על עדכון מתכונת ההערכה מופיע בחוזר מנכ"ל סח/3(א) סעיף 2-4: "מתכונת ההערכה הארצית ומידע על המיצ"ב החיצוני והפנימי".

- בירנבוים, מ' (2004). יחידה 7: משוב והערכה בכיתה. בתוך: מ' בירנבוים, צ' יועד, ש' כ"ץ וה' קימרון, בהבניה מתמדת – סביבה לפיתוח מקצועי של מורים בנושא תרבות הל"ה המטפחת הכוונה עצמית בלמידה. ירושלים: משרד החינוך, התרבות והספורט.
- בלר, מ' (2007). מדידה בשירות הלמידה – על מה ולמה? הד החינוך, פ"א, 7, עמ' 32-36.
- נבו, ד' (2001). הערכה בית-ספרית. אבן-יהודה: רכס.

Airasian, P. W. (1994). *Classroom Assessment* (2nd ed.). New York: McGraw Hill.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education*, 5(1), 7-74.

Dann, R., (2002). *Promoting Assessment as Learning: Improving the Learning Process*. London & New York: Routledge Falmer.

Furtak, E. M. (2006). *Formative Assessment in K-8 Science Education: A Conceptual Review*. Commissioned paper by the National Research Council for Science Learning K-8 consensus study.

ערכת המיצ"ב הפנימי

מבחן המיצ"ב **בעברית לכיתה ב'** הועבר השנה (התש"ע) בבית-הספר במסגרת המיצ"ב החיצוני בשני נוסחים (נוסח א' ונוסח ב'). כל נוסח כלל, בין היתר, טקסט מסוגה אחת: טקסט מידע או סיפור.

מבחן המיצ"ב הפנימי כולל שני חלקים:

חלק א' – נוסח א' של המיצ"ב החיצוני בשלמותו ובו, בין היתר, טקסט המידע.

חלק ב' – הסיפור בלבד מתוך נוסח ב'.

המבחן פותח בידי הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה), בליווי ועדת היגוי שכללה את המפמ"רית להוראת העברית, וכן צוות של מדריכים, של מורים ושל נציגי אקדמיה להוראת המקצוע. המבחן מתבסס על תכנית הלימודים ומתאים לחומר הנלמד עד סוף כיתה ב'.

יש לראות במבחן זה כלי הערכה פנים בית-ספרי המתווסף לכלי ההערכה האחרים שבשימוש בבית-הספר לאורך השנה. אפשר להשתמש בו כתחליף למבחן מסכם בית-ספרי, כאשר בדיקת המחברות, ניתוח התוצאות והלמידה של התוצאות ייעשו על-ידי צוות בית-הספר. יש לזכור כי **תוצאות המיצ"ב הפנימי נועדו לשימוש פנימי, ובית-הספר אינו נדרש לדווח עליהן לכל גורם שהוא**. המטרה היא לאפשר לצוות בית-הספר להפיק מתהליך בדיקת המבחנים ומהמצאים שלהם תובנות (ברמת התלמיד, ברמת הכיתה וברמת תכנית הלימודים הבית-ספרית) שיסייעו להתמקד ביעדים חינוכיים ולימודיים, ולקדם את הישגי התלמידים.

ערכה זו נועדה לסייע לצוות בית-הספר בהעברת המבחן, בבדיקתו ובהפקת התועלת ממנו.

כחלק מההיערכות להעברת המבחן בבית-הספר, מומלץ לקרוא בעיון את הערכה ולפעול בהתאם להנחיות המופיעות בה. יש לציין, כי בית-הספר יכול לקבוע מתכונת העברה ו/או הערכה שונה של המבחנים, אך **חשוב לזכור כי ככל שיישמרו כללי ההעברה וההערכה המומלצים, כך יהיו התוצאות של המבחן מהימנות יותר, תקפות יותר ובנות השוואה לנתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות)**. נתוני קבוצות השוואה יחושו על-פי תוצאות המיצ"ב החיצוני, ויפורסמו על-ידי הראמ"ה בעוד כמה חודשים.

בכל הנוגע לתוכני המבחן ולקישורים לתכנית הלימודים אפשר לפנות לגב' מזל שיניאק, המפמ"רית להוראת העברית, בטלפון 02-5603605 או בפקס 02-5602928, או למדריכות להוראת העברית במחוזות

פרטים נוספים על אודות המיצ"ב הפנימי וחומרי עזר ניתן למצוא באתר האינטרנט של ראמ"ה שכתובתו: <http://rama.education.gov.il>, בקטגוריה "מיצ"ב פנימי תש"ע".

שאלות על אודות המיצ"ב הפנימי אפשר להפנות:

- לדוא"ל meitzav@education.gov.il
- לטלפון 03-7632888
- **לפורום המיצ"ב הפנימי** – באתר ראמ"ה בלשונית **קבוצות דיון** << **"פורום מיצ"ב פנימי ומבחנים פנימיים אחרים"**. הכניסה לפורום מיועדת למורים בלבד והיא נעשית באמצעות שם המשתמש: pnimi והסיסמה: pnimi7.

חוברת ההנחיות שלפניכם כוללת ארבעה פרקים:

פרק א' - תיאור המבחן: מפרט המבחן ומיפוי המבחן.

פרק ב' - הנחיות להעברת המבחן: היערכות לקראת העברת המבחן בבית־הספר, פירוט ההתאמות לנבחנים בעלי צרכים מיוחדים והנחיות כלליות להעברת המבחן.

פרק ג' - הנחיות לבדיקת המבחן: המחווה וההנחיות לשימוש בו בעת בדיקת המבחן, הנחיות לחישוב הציונים (באופן ידני או ממוחשב), התאמת חישוב הציונים לצורכי בית הספר והסברים על ההשוואה בין תוצאות בית־הספר ובין התוצאות של כלל בתי־הספר דוברי העברית.

פרק ד' - הפקת תועלת מהמבחן: מידע ודוגמאות לניתוח חלק מהפריטים במבחן התש"ע, זיהוי קשיים של תלמידים ואסטרטגיות לפתרון קשיים אלה.

עבודה נעימה ופורייה!

פרק א': תיאור המבחן

1.א. מפרט המבחן

במבחן נבדקים ארבעה נושאים:

1. **שליטה בצופן האלפביתי:** קריאה מדויקת של מילים מנוקדות והכתבה של מילים או של צמדי מילים מתוך משפטים.
2. **הבנת הנקרא:** הבנה של מילים מתוך הקשר, הבנה של משפטים והבנה של טקסטים משתי סוגות: טקסט מידע וסיפור (בשאלות הנלוות לטקסטים נבדקים ממדי ההבנה המצוינים בטבלה ובנספח).
3. **הבעה בכתב:** כתיבת טקסט עצמאי (כגון סיפור על-פי כותרת נתונה או על-פי איור או על-פי רצף תמונות).
4. **ידע לשוני:** נבדק בזיקה לטקסטים הנכללים בפרק של הבנת הנקרא ובזיקה להבעה בכתב.

	נושא	פירוט	משקל יחסי	הערות
1	שליטה בצופן האלפביתי	<u>ממדי ההערכה</u> • כתיבה של מילים בודדות ושל צמדי מילים (מתוך משפטים) באמצעות הכתבה • קריאה של מילים/ צמדי מילים/משפטים מנוקדים • ייצוג גרפי פונטי של כל המילה ברצף תקין • ייצוג מורפולוגי של כל רכיבי המילה (צורני גזירה, צורני נטייה ואותיות השימוש)	כ-20%	השליטה בצופן האלפביתי מבטאת יישום של הידע האורתוגרפי, הפנולוגי והמורפולוגי.
2	הבנת הנקרא על-פי תכנית הלימודים*: פרק ג' – "רכיבי החינוך הלשוני" ופרק ד' – "הישגים נדרשים", הישגים 4 ו-5	<u>ממדי ההבנה</u> • הבנת המשמעות הגלויה בטקסט: איתור מידע • הבנת המשתמע מתוך הטקסט: היסק והכללה על-פי הטקסט • יישום, הערכה וביקורת • הבנת הנקרא ברמת המשפט • הבנת הנקרא ברמת הטקסט: • טקסט מידעי • סיפור	כ-50%	• הבנת הנקרא מוערכת באמצעות יחידות שיח קצרות (מילים ומשפטים) ויחידות שיח ארוכות יותר – טקסטים. • אורך הסיפור – כ-200 מילים. • אורך טקסט המידע – כ-150 מילים. • הטקסטים ייכתבו בכתב מלא ובניקוד חלקי. • נושאי הטקסטים הם מתחומי עניין שונים הקרובים לעולמו של הילד ולנושאי הלימוד.
3	הבעה בכתב על-פי תכנית הלימודים*: פרק ג' ופרק ד' – הישגים 2 ו-3	<u>ממדי ההערכה</u> • תוכן • מבנה • לשון • כתיבת סיפור	כ-20%	כתיבת סיפור (כגון על-פי כותרת נתונה או על-פי איור או על-פי רצף תמונות)
4	ידע לשוני על-פי תכנית הלימודים*: פרק ג' ופרק ד' – הישג 8	• סדר אלפביתי • משפחות מילים • התאם במין ובמספר • סימני פיסוק • מבנה משפט	כ-10%	• הכרת המושגים • הבנת המשמעות של הצורות • שימוש תקין בצורות ידע לשוני נבדק בזיקה להבנת הנקרא ולהבעה בכתב, ולמטרות של חיפוש במילון ושל כתיב נכון.

* תכנית הלימודים לבית-הספר המ"מ והממ"ד "חינוך לשוני: עברית – שפה, ספרות ותרבות" (תשס"ג), ירושלים, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך, התרבות והספורט

1. שליטה בצופן האלפביתי – פירוט ממדי הערכה

א. כתיבת מילים המוכתבות על-ידי המורה.

ייכללו מילים שכיחות המייצגות חלקי דיבור שונים, כגון שמות עצם, שמות תואר, פעלים, מילות קישור, מילות יחס וכינויים, בתוך משפטים קצרים.

ייבדקו:

- איות מדויק של כל צלילי המילה
- כתיב של אותיות השורש
- כתיב של תחילות וסופיות של מילים
- כתיב של אותיות השימוש

ב. קריאה והבנה של מילים בודדות/צמדי מילים/משפטים מנוקדים.

2. הבנת הנקרא – פירוט ממדי ההבנה

א. הבנת המשמעות הגלויה בטקסט: איתור מידע (כ-30%)

- איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט
- זיהוי קשרים מפורשים של זמן וסיבה (כגון השתלשלות אירועים וסדר פעולות)

ב. הבנת המשתמע מתוך הטקסט: היסק והכללה על-פי הטקסט (כ-60%)

- הבנת מילים וביטויים בהסתמך על הכתוב בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים של סיבה ותוצאה שאינם מפורשים בטקסט
- אחזור מידע: מיון פריטים המופיעים בטקסט וארגונם
- השוואה בין פרטי מידע
- הבנת קשרים בין דמויות בסיפור
- הבנת רעיון/רעיונות מרכזיים המשתמעים מן הטקסט

ג. יישום, הערכה וביקורת (כ-10%)

- העלאת השערות בהסתמך על הכתוב
- הבעת עמדה אישית על הכתוב
- אפיון דמויות על-סמך הכתוב
- יישום הנלמד מן הטקסט בהקשרים מוכרים

3. הבעה בכתב – פירוט ממדי ההערכה

• תוכן (כ-45%)

- א. פיתוח התוכן: התפתחות עלילה (עלילה הכוללת אירוע מרכזי אחד לפחות והרחבות, כגון תיאור הסביבה, תיאור רגשות הגיבורים והיחסים ביניהם)
- ב. כתיבה רלוונטית לנושא הכתיבה ולמטרתה
- ג. הכללת המידע הדרוש לקורא

• מבנה (כ-25%)

- א. התאמה לסוגה: טקסט במבנה של סיפור (ולא דיווח או רשימה)
- ב. יצירת רצף כרונולוגי בין האירועים (שימוש בקשרי זמן)
- ג. פתיחה המתייחסת לזמן ולמקום
- ד. הצגת הכתוב וארגונו על-פני העמוד (כגון הפרדה בין מילים ובין שורות)

• לשון (כ-30%)

- א. משלב לשון: שימוש בלשון ההולמת את השיח הכתוב
- ב. אוצר מילים מגוון ומתאים
- ג. תחביר: מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (יחיד-רבים; זכר-נקבה)
- ד. פיסוק: נקודה וסימן שאלה בסוף משפט
- ה. כתיב: ללא הבחנה בין כתיב מלא ובין כתיב חסר

4. ידע לשוני

- הכרת הסדר האלפביתי, החיצוני והפנימי, שלפיו מסודרות המילים במילון עברי-עברי
- זיהוי של משפחות מילים מאותו שורש
- הכרת סיומות בזכר ובנקבה, ביחיד וברבים – בשם ובפועל (לרבות סיומות נקבה למילים בלשון זכר)
- הכרת התפקיד של נקודה ושל סימן שאלה והשימוש התקין בהם
- הכרת מבנה תקין של משפט

2.א. מיפוי המבחן

מיפוי המבחן כולל את שני חלקי המבחן: **חלק א'** (נוסח א' של מבחן המיצ"ב החיצוני) ו**חלק ב'** (הסיפור מנוסח ב' של מבחן המיצ"ב החיצוני).

חלק א'

תיאור המבחן

בתחילת חוברת המבחן מופיע שאלון קצר לתלמיד ובו פרטים אישיים (כיתה, מין) ושאלות העוסקות בתפיסה העצמית של התלמיד את יכולתו בקריאה ובכתיבה.

המשך המבחן כולל ארבעה נושאים:

א. שליטה בצופן האלפביתי

1. הכתבה של מילים וצירופי מילים (פריט 1)
2. שיוך מילים לקטגוריות (פריטים 2 ו-3)
3. התאמת משפט לתמונה (פריטים 4 ו-5)

ב. הבנת הנקרא

1.א. הבנת הנקרא ברמת המשפט

1. ביצוע הוראות (פריטים 6, 7, 8, 9, 10, א10, ב10, ג10, ד10)
2. השלמת משפטים (פריטים 11, א11, ב11, 12, א13, ב13, ג13, ד13, ה13)

1.ב. הבנת הנקרא ברמת הטקסט

טקסט המידע (פריטים 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, א23, ב23)

ג. ידע לשוני – משולב בהבנת הנקרא (פריטים 24, א25, ב25, 26, 27)

ד. הבעה בכתיב

כתיבת סיפור על-פי רצף תמונות (פריט 14)

הטבלה שלהלן מציגה את מיפוי הפריטים של טקסט המידע לפי ממדי ההבנה.

הפריטים של טקסט המידע		
	ממדי ההבנה	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט
15, 17, 18, 20	ממדי ההבנה	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט
16, 19, 21, 22		הבנת המשתמע מתוך הטקסט
א23, ב23		יישום, הערכה וביקורת

הטבלאות שלהלן מציגות את מיפוי פריטי המבחן. בעבור כל פריט מצוינים סוג הפריט, מטרותו/ממד ההבנה שלו ומקומו בתכנית הלימודים.

הנושא: שליטה בצופן האלפביתי		
מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים	מטרת הפריט	המשימה וסוג הפריט
ידע לשוני (פרק ג' עמ' 68–72) הישגים נדרשים: 3, 8	כתיבת מילים וצירופי מילים בדיקת השליטה של התלמיד – בייצוג גרפי פונטי של כל המילה ברצף תקין – בייצוג מורפולוגי של כל רכיבי המילה (צורני גזירה, צורני נטייה ואותיות השימוש)	1. פתוח הכתבה של מילים וצירופי מילים.
		2. חצי פתוח* הקיפו את כל השמות של הרהיטים .
	פענוח מילים בדיקת השליטה של התלמיד בזיהוי מדויק של מילים בודדות ובהבנתן	3. חצי פתוח* הקיפו שני שמות של כלי הנגינה .
		4. ר"ב ענו לפי התמונה: מה הילד רואה בחצר?
		5. ר"ב ענו לפי התמונה: מה הילד עושה?
ידע לשוני (פרק ג' עמ' 68–72) הישגים נדרשים: 4, 8	פענוח מילים בדיקת השליטה בזיהוי מדויק של מילים בהקשר של משפט ובהבנתן	

* ראו הערה בעמוד 17.

הנושא: הבנת הנקרא ברמת המשפט

מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים	מטרת הפריט	המשימה וסוג הפריט
טקסטים למטרות הפעלה: הוראות (פרק ג', עמ' 43–45) ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 3, 4, 5	ביצוע הוראות בדיקת השליטה של התלמיד בהבנת ההוראה ובביצוע מדויק של הפעולה המתבקשת	6. חצי פתוח* כתבו מילה שיש בה רק שלוש אותיות וכולן מן המחסן.
		7. חצי פתוח* הקיפו את המילה הקצרה ביותר במשפט.
		8. חצי פתוח* אילו אותיות יש במילה אבטיח ? מצאו אותן והקיפו כל אחת מהן.
		9. חצי פתוח* העתיקו מן המשפט את המילה הנמצאת בין המילה עננים ובין המילה השמש.
טקסטים למטרות הפעלה: הוראות (פרק ג', עמ' 43–45) הישגים נדרשים: 4, 5	ביצוע הוראות בדיקת השליטה של התלמיד בהבנת הוראות על-סמך תמונה ובביצוע מדויק של הפעולות המתבקשות	10א. 10ב. 10ג. 10ד. חצי פתוח* ביצעו הוראות על-סמך תמונה.
ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 3, 4, 8	השלמת מילים במשפט בדיקת השליטה של התלמיד בהשלמת מילה חסרה מתוך מחסן מילים, או ללא מחסן מילים, המתאימה למשפט מבחינה סמנטית ומבחינה תחבירית.	11א. 11ב. חצי פתוח* העתיקו מתוך מחסן המילים את המילה החסרה בכל משפט.
		12. פתוח השלימו בעצמכם את המילה החסרה במשפט.
	השלמת מילים בקטע קטן בדיקת השליטה של התלמיד בהשלמת מילים בקטע קצר, המתאימות למשפט מבחינה סמנטית ומבחינה תחבירית	13א. 13ב. 13ג. 13ד. 13ה. פתוח השלימו את המילים החסרות בקטע.

* ראו הערה בעמוד 17.

הנושא: הבעה בכתב

כתיבה למטרות סיפור

המשימה וסוג הפריט	ממדי ההערכה	מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים
14. פתוח כתבו סיפור לפי רצף של חמש התמונות.	הבעה בכתב תוכן, מבנה ולשון (על-פי המפרט)	טקסטים למטרות סיפור (פרק ג' עמ' 48–51) מלאכת הכתיבה (פרק ג', עמ' 77–78) הישגים נדרשים: 2, 3, 8

הנושא: הבנת הנקרא ברמת הטקסט

טקסט מידע – "סומית הגליל"

המשימה/הפריט וסוג הפריט	ממדי ההבנה	מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים
15. פתוח אילו חושים מפותחים אצל סומית הגליל?	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט	טקסטים למטרות מידע, תיאור והסבר (פרק ג', עמ' 24–33) קריאה (עמ' 75–76) הישגים נדרשים: 4, 5
16. פתוח למה משמשים המחושבים?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט אֶחזור מידע	
17. פתוח מה אוכלות סומיות הגליל?	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט	
18. ר"ב מדוע המים במערה מתאימים במיוחד לסומיות הגליל?		
19. ר"ב מה פירוש המילים מקום מחיה?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת מילים וביטויים בהסתמך על הכתוב בטקסט	
20. פתוח מדוע יש לשמור על סומיות הגליל ואסור לפגוע בהן?	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט	
21. ר"ב במה אפשר להחליף את המילה כי במשפט: "סומיות הגליל אינן זקוקות לאור כי הן עיוורות"?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת מילים וביטויים בהסתמך על הכתוב בטקסט	
22. ר"ב מדוע השם סומית מתאים לסרטן שנקרא "סומית הגליל"?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת הרעיון המרכזי המשתמע מן הטקסט	
23א. 23ב. פתוח רון אמר שזאת סומית הגליל. יעל אמרה שזאת לא סומית הגליל. מי צודק לדעתכם? הסבירו את תשובתכם.	יישום, הערכה וביקורת הבעת עמדה אישית על הכתוב	

הנושא: ידע לשוני		
מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים	מטרת הפריט	המשימה וסוג הפריט
ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 4, 8	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי הכרת הסדר האלפביתי, החיצוני והפנימי, שלפיו מסודרות המילים במילון עברי-עברי	24. חצי פתוח* כתבו את המילים לפי סדר האלף-בית.
	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי הכרת סיומות בזכר ובנקבה, ביחיד וברבים – בשם ובפועל	25א. 25ב. חצי פתוח* הפכו מנקבה לזכר.
ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 3, 4, 8	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי הכרת מבנה תקין של משפט	26. חצי פתוח* כתבו משפט מכל המילים שבמחסן.
	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי זיהוי של משפחות מילים מאותו שורש	27. חצי פתוח* הקיפו את כל המילים מן השורש ש-מ-ר.

* פריט חצי פתוח הוא פריט שבו הנבחן אינו נדרש לנסח את התשובה בלשונו, אלא להקיף מילים, לסדר מילים נתונות למשפט, לסדר משפטים ברצף, להשלים מילה חסרה במשפט, לכתוב מילה אחת או שתיים או לבצע משימות לא מילוליות.

מיפוי המבחן (המשך)

חלק ב'

חלק זה כולל שני נושאים:

הבנת הנקרא הסיפור (פריטים 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)

ידע לשוני – משולב בהבנת הנקרא (פריטים 10, 11א, 11ב, 12, 13)

הטבלה שלהלן מציגה את מיפוי הפריטים של הסיפור לפי ממדי ההבנה.

הפריטים של הסיפור		
8, 1	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט	ממדי ההבנה
7, 6, 5, 4, 3, 2	הבנת המשתמע מתוך הטקסט	
9	יישום, הערכה וביקורת	

הטבלאות שלהלן מציגות את מיפוי פריטי המבחן. בעבור כל פריט מצוינים סוג הפריט, מטרותו/ממד ההבנה שלו ומקומו בתכנית הלימודים.

הנושא: הבנת הנקרא ברמת הטקסט		
הסיפור – "מתנה לאבא"		
המשימה וסוג הפריט	הסעיף	מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים
1. פתוח מדוע אבא אינו זוכר מתי יום ההולדת שלו?	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט	טקסטים למטרות סיפור (פרק ג', עמ' 48–51) טקסטים ספרותיים (פרק ג', עמ' 56–60) קריאה (עמ' 75–76) הישגים נדרשים: 4, 6
2. פתוח מדוע היה קשה לילדים להחליט מה לקנות לאבא?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הכרת קשרים לוגיים של סיבה ותוצאה שאינם מפורשים בטקסט	
3. ר"ב לפי איזה משפט אפשר להבין שהילדים חיפשו מתנה במשך זמן רב?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת רעיון המשתמע מתוך הטקסט	
4. ר"ב למה מתכוון הצלם במילים: "היא נהדרת!"	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת מאזכר של פרט מידע המופיע בהמשך המשפט; הבנת קשרים לוגיים שאינם מפורשים בטקסט	
5. ר"ב מה פירוש המילה פנאי?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת מילים וביטויים בהתסמך על הכתוב בטקסט	
6. פתוח מה הייתה הבעיה שהילדים רצו לפתור?	הבנת המשתמע מתוך הטקסט הבנת רעיון מרכזי המשתמע מתוך הטקסט	
7. ר"ב יובל אמר: "כך נהיה אֶתוּ גם בעבודה והוא לא יתגעגע אלינו כל כך". למה התכוון יובל?		
8. חצי פתוח* מה קרה אחרי מה?	הבנת המשמעות הגלויה בטקסט זיהוי קשרים מפורשים של זמן (השתלשלות אירועים)	
9. פתוח האם גם אתם הייתם בוחרים בתמונה שלכם כמתנה לאבא או לאבא שלכם? מדוע?	יישום, הערכה וביקורת הבעת עמדה אישית על הכתוב	

* ראו הערה בעמוד 17.

הנושא: ידע לשוני		
המשימה וסוג הפריט	הסעיף	מתוך תכנית הלימודים פרק ג': רכיבי החינוך הלשוני פרק ד': הישגים נדרשים
10. חצי פתוח* הקיפו את כל המילים מן השורש צ-ל-מ.	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי זיהוי של משפחות מילים מאותו שורש	ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 4, 8
11א. 11ב. חצי פתוח* הפכו מיחיד לרבים או מרבים ליחיד.	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי הכרת סיומות בזכר ובנקבה, ביחיד וברבים – בשם ובפועל	ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 3, 4, 8
12. חצי פתוח* כתבו משפט מכל המילים שבמחסן.	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי הכרת מבנה תקין של משפט	
13. חצי פתוח* כתבו מילים לפי סדר האלף-בית.	ידע לשוני בהקשר טקסטואלי הכרת הסדר האלפביתי, החיצוני והפנימי, שלפיו מסודרות המילים במילון עברי-עברי	ידע לשוני (פרק ג', עמ' 68–73) הישגים נדרשים: 4, 8

* ראו הערה בעמוד 17.

פרק ב': הנחיות להעברת המבחן

פרק זה מכיל מידע שמטרתו לסייע לבית-הספר להיערך מראש לקראת ההעברה של מבחן המיצ"ב הפנימי. המידע מתייחס למועד העברת המבחן בכיתה, לשמירה על סודיות המבחנים, להתייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים, לאופן העברת המבחן בכיתה, להתאמת המבחן לצורכי בית הספר ועוד. **חשוב לקרוא פרק זה לפני העברת המבחן בבית-הספר ולהיערך בהתאם.**

ב.1 היערכות לקראת העברת המבחן

נוסח המבחן: במבחן שני חלקים: חלק א', הכולל את נוסח א' מן המיצ"ב החיצוני ובו, בין היתר, טקסט מידע, וחלק ב', הכולל רק את הסיפור מנוסח ב' של המיצ"ב החיצוני. שימו לב שהחל בשנה שעברה, במיצ"ב החיצוני נבחן כל תלמיד על טקסט אחד בלבד (מידע או סיפור), כדי למנוע עומס יתר. במסגרת המיצ"ב הפנימי מומלץ להעביר כל אחד מחלקי המבחן במועד אחר.

מועד העברת המבחן: מבחן זה מיועד להעברה לקראת סוף שנת הלימודים של כיתה ב'. יש לקיים את חלק א' של המיצ"ב הפנימי בבית-הספר **ביום שני, ד' בסיוון התש"ע, 17 במאי 2010**, או בטווח של עד חמישה ימי לימודים ממועד זה (באישור המנהל). שימו לב: את חלק ב' של המבחן מומלץ לקיים במועד אחר.

הודעה לתלמידים: מומלץ להודיע מראש לתלמידים בכיתות הנבחנות על מועד המבחן, על היקף החומר הנכלל בו ועל השימושים שיעשו בתוצאותיו, וזאת בהתאם להחלטת בית-הספר (האם הציון ימסר לתלמיד, האם הציון יתבטא בתעודה, האם תישלח הודעה להורים וכדומה).

שמירה על הסודיות של שאלות המבחן בתוך בית-הספר ומחוצה לו: מומלץ להעביר את המבחן לכל כיתות ב' באותו יום ובאותה שעה. העברה של המבחן בכיתות מקבילות בהפרשי זמן עלולה לגרום ל"דליפה" של השאלות. נוסף על כך, מאחר שמדובר במבחן שיועבר בבתי-ספר רבים, יש לשמור ככל האפשר על חיסיונם של המבחנים ועל חיסיונה של חוברת הנחיות זו גם לאחר שהמבחן כבר התקיים.

היערכות לבחינת תלמידים בעלי צרכים מיוחדים: ההיערכות ליום הבחינה כוללת התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים. קריאה וכתובה הן אבני היסוד של הוראת שפת אם, ולכן ההיערכות המיוחדת תהיה רלוונטית רק במקרים שבהם בית־הספר מאשר לתלמידים תנאי היבחנות מותאמים, כפי שמפורט להלן בסעיף ב.2. בהתאם לכך, בית־הספר צריך להכין מראש אמצעי בחינה מיוחדים (למשל, חוברות מוגדלות לתלמידים שיש להם קשיי ראייה), וליידע את התלמידים בנוגע להתאמות שיקבלו (למשל, כיתה שקטה, הפסקות במהלך המבחן והארכת זמן) ועל אודות ההתאמות שלא יקבלו (הקראת שאלות ו/או הכתבה שלהן). בסעיף ב.2 מפורטים קבוצות התלמידים בעלי הצרכים המיוחדים ואופן ההתייחסות אליהן במיצ"ב הפנימי.

החזרת המבחנים לתלמידים: אפשר להחזיר לתלמידים את מחברות המבחן כשבועיים לאחר מועד העברת המבחן (מטעמי שמירת סודיות).

2.2 התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים

הסעיף הזה עוסק בהתאמות האפשריות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת המיצ"ב הפנימי². יש לאפשר לתלמידים האלה להיבחן בתנאים נאותים והוגנים, כדי שיוכלו לבטא את יכולותיהם הלימודיות במלואן, וזאת בלי לפגוע באיכות המדידה המתבצעת על-ידי המבחן. במבחן בשפת אם, אחת המטרות היא לבדוק את שליטתם של התלמידים **בהפקת משמעות** מטקסט כתוב. במקרה זה, התאמה מסוג הקראה תפגע במהות המדידה, ולכן מומלץ **שלא לאפשר הקראת שאלות ו/או כתיבת תשובות התלמידים על-ידי המורה**. תלמידים בעלי צרכים מיוחדים יתמודדו כמיטב יכולתם עם פענוח טקסטים בעזרת הכלים העומדים לרשותם. עם זאת, בית-הספר יכול לשקול אם לאפשר להם התאמות אחרות, כגון היבחות בכיתה שקטה, מתן הפסקות במהלך המבחן והארכת זמן.

להלן פירוט אופן ההתייחסות לקבוצות של תלמידים בעלי צרכים מיוחדים:

תלמידים הלומדים בכיתות של החינוך המיוחד: המבחן נועד לבדוק את רמת השליטה של התלמידים בחומר הלימודים על-פי תכנית הלימודים הכללית. לכן בית-הספר יכול לאפשר, על-פי שיקול דעתו, התאמות בהתאם לתח"י (תכנית חינוכית יחידנית) של כל תלמיד. עם זאת, בדומה למיצ"ב החיצוני, אין חובה לבחון את התלמידים האלה.

תלמידים עולים חדשים הנמצאים פחות משנה אחת בארץ ותלמידים בכיתות אולפן או בכיתות קלט: המבחן נועד לבדוק את רמת השליטה בחומר הלימודים של תלמידים השולטים בשפת המבחן. על כן, מבחן זה אינו מתאים לאוכלוסיית התלמידים הזאת. עם זאת, בית-הספר רשאי לשקול את האפשרות לבחון את התלמידים האלה בתנאים מותאמים, על-פי מידת שליטתם בשפה ועל-פי יכולתם להבין כהלכה טקסט כתוב.

תלמידים עולים חדשים הנמצאים בארץ בין שנה אחת לשלוש שנים: התלמידים האלה ייבחנו בכיתות הרגילות וללא התאמות.

תלמידים בכיתות רגילות הזכאים לתמיכה מתכנית השילוב: ההחלטה כיצד ייבחנו תלמידי השילוב במיצ"ב הפנימי נתונה לשיקול דעתו של צוות בית-הספר. מאחר שהמבחן מבוסס על תכנית הלימודים הכללית, ייתכן שאינו מתאים להיקף הלמידה של התלמידים האלה. עם זאת, יש להכיר בחשיבות הרגשית והחברתית של עצם השתתפותם במבחן עם עמיתיהם לכיתה. לכן, צוות בית-הספר צריך לשקול כיצד לבחון אותם, וזאת בהתאם ליכולותיהם הקוגניטיביות, הרגשיות והחברתיות, ובהתאם לתח"י של כל תלמיד. כמו כן, בית-הספר יכול לפטור אותם מחלקים מסוימים של המבחן או משאלות קשות, או לפצל בעבורם את המבחן לכמה מקטעים.

² במבחני המיצ"ב החיצוני ניתנו תנאים אחידים, על-פי המוגדר בחוזר מנכ"ל "הוראות קבע" סח/3(א) סעיף 3-4.1 בנושא התאמות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים במבחנים ארציים (המיצ"ב/ב"מאה מושגים"/מבחני החמ"ד) בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות הביניים.

תלמידים בעלי לקויות למידה שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב: בקבוצה זו נכללים תלמידים שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב (בין שעברו אבחון בידי גורם חיצוני ובין שלא), אך מתמודדים עם קשיי למידה, בעיקר בקריאה ובכתיבה. תלמידים אלה ייבחנו בכיתה הרגילה בלי התאמות מיוחדות, ויש לעודד אותם לענות על שאלות רבות ככל האפשר. במקרים שבהם יעלה הצורך, אפשר לתת לתלמידים אלה התאמות כמפורט לעיל ובלבד שלא יכללו הקראה או הכתבה.

תלמידים בעלי קשיי ראייה: תלמידים אלה ייבחנו בכיתה הרגילה ויקבלו חוברת מבחן מוגדלת. על בית־הספר להיערך מראש לצילום החוברת בהגדלה.

תלמידים בעלי לקויות שמיעה: תלמידים אלה פטורים מן ההכתבה המועברת לכל הכיתה. מומלץ להעביר להם חלק זה של המבחן במתכונת שבה נוהגים לעבוד עמם בדרך כלל בבית־הספר.

3. הנחיות כלליות להעברת המבחן בכיתה

בסעיף הזה מוצגות הנחיות כלליות להעברת המבחן בכיתה. העברת המבחן על-פי הנחיות אחידות תתרום להבטחת מהימנות המבחן, ותיתן לכל תלמיד הזדמנות שווה לבטא את ידיעותיו ואת מידת שליטתו בחומר הלימודים.

שעת העברת המבחן ומשכו

- מומלץ לקיים את המבחן בשעות שבהן התלמידים ערניים, ושאינן בסביבה גורמים העלולים להפריע להם. המיצ"ב החיצוני מתקיים בשעות השלישית והרביעית של יום הלימודים, ומומלץ להעביר גם את המבחן הפנימי בשעות האלה.
- הזמן המוקצב לחלק א' של המבחן המועבר בשלמותו הוא **90 דקות**. הזמן המוקצב לחלק ב' של המבחן הוא **45 דקות**. הזמנים תוכננו כך שהתלמידים יוכלו להשיב בנינוחות על כל שאלות המבחן. אם תלמידים יזדקקו לכמה דקות נוספות כדי להשלים את המבחן, אפשר לתת להם תוספת זמן קצרה, בכפוף להחלטת בית-הספר. לפני התחלת המבחן יש להודיע לתלמידים על משך הזמן העומד לרשותם, אולם אין לזרז את התלמידים במהלך המבחן ואין לכתוב על הלוח את משך הזמן הנותר לסיום המבחן.

סיום המבחן לפני תום הזמן המוקצב: בית-הספר יקבע אם התלמידים שסיימו את המבחן לפני תום הזמן המוקצב יישארו בכיתה או יצאו החוצה. רצוי לעודד את התלמידים האלה לבדוק שוב את תשובותיהם, ורק לאחר מכן למסור את מחברותיהם. שימו לב, בסוף חוברת המבחן מצורפים דפים ריקים שאפשר לצייר עליהם.

תלמידים הזכאים לתנאי מבחן מותאמים: תלמידים אלה יקבלו את התנאים המפורטים בסעיף 2.ב. שלעיל בכיתות האם (למשל, חוברות מבחן מוגדלות והיבחנות בכיתה שקטה).

ההשגחה בכיתה:

- מחנכת הכיתה תשגיח על התלמידים בשעת המבחן ותסייע בהעברתו. להלן פירוט תפקידיה:
1. להעביר את המבחן לפי ההנחיות המפורטות בסעיפים הבאים ("הנחיות לתלמידים לפני חלוקת המבחן", "הנחיות לתלמידים לאחר חלוקת המבחן").
 2. ליצור אווירת עבודה שקטה ונינוחה, ללא לחץ של זמן, שתאפשר לתלמידים לבטא את הידע שלהם בצורה הטובה ביותר.
 3. לפקח על המהלך התקין של המבחן ולשמור על הסדר ועל טוהר הבחינה.
 4. לוודא שכל תלמיד עובד באופן עצמאי.
 5. לסייע לתלמידים בפתרון בעיות טכניות (דפוס לא ברור, חוברת פגומה וכדומה), או בפתרון בעיות אישיות **שאינן קשורות לתוכן המבחן** (מתן אישור לאכול ולשתות במהלך המבחן על-פי מדיניות בית-הספר, טיפול בבעיות חריגות וכו').
 6. לעודד את התלמידים להשיב על כל שאלות המבחן, ולבקש מהם לבדוק את תשובותיהם לפני הגשת המבחן למורה.
 7. לתעד את שאלות התלמידים העולות בזמן המבחן. אחת המטרות של המבחן הפנימי היא לסייע למורה למפות את הידיעות של התלמידים ואת הקשיים שלהם. על-פי השאלות של התלמידים ועל-פי תוצאות המבחן תוכל המורה לפתח תובנות פדגוגיות ולהסיק מסקנות שישפיעו על אופן ההוראה בכיתה.

הנחיות לתלמידים לפני חלוקת המבחן:

1. יש להסביר לתלמידים את מטרת המבחן.
2. יש להנחות את התלמידים להשיב על חלק א' בלבד (עד עמ' 22) ולהסביר להם שעל חלק ב' שבהמשך ישיבו בהזדמנות אחרת.
3. יש לציין שהמבחן מורכב משאלות סגורות (רב-בררה) ומשאלות פתוחות. בשאלות הסגורות יש תשובה נכונה אחת ועל התלמידים לסמן אותה. בשאלות הפתוחות יש לכתוב את התשובה במקום המיועד לכך.
4. יש להסביר לתלמידים מה יהיה עליהם לעשות אם יסיימו את המבחן לפני הזמן. אפשר להציע להם לצייר בדפים הריקים המצורפים בסוף החוברת, או לעסוק בכל פעילות אחרת לפי שיקול הדעת של המורה.
5. יש לבקש מהתלמידים להתייחס למבחן ברצינות המרבית ולהשיב על כל השאלות. יש להציע להם לנסות ולהשיב על כל שאלה, גם אם נדמה להם שאינם יודעים את התשובה או שאינם בטוחים שתשובתם נכונה.
6. יש להסביר לתלמידים את נוהלי ההתנהגות בשעת המבחן (יציאה לשירותים, אכילה, שאילת שאלות וכו').

הנחיות לתלמידים לאחר חלוקת המבחן:

1. יש להנחות את התלמידים לפתוח את החוברת בעמוד 2 (עמוד השאלון) ולהקריא להם את השאלות בקול רם. כדאי לעבור בין התלמידים ולוודא שאכן הם סימנו את תשובותיהם.
2. לאחר שכל התלמידים סיימו להשיב על השאלון שבעמודים 2 ו-3, יש להנחות אותם לעבור לעמוד 5 (הכתבה) ולוודא כי אכן הם עשו כך.

3. הנחיות להכתבה:

לפני ההכתבה יש לומר לתלמידים:

"נתחיל בהכתבה. תחילה אקריא לכם משפט ואל תכתבו אותו. אחר־כך אומר לכם מילה או צירוף מילים מתוך המשפט, ואתם תכתבו אותם במקום המתאים. אל תתייעצו עם חבריכם. אקריא לכם את המילה פעמיים, ואם לא תספיקו לכתוב אותה, אקריא לכם אותה שוב".

דוגמה להכתבת מילים בהכתבה

(למורה בלבד – לא להקראה לתלמידים)

יש לקריא לתלמידים את המשפט בשלמותו:

"רוחות נִשְׁבּוּ כל הלילה".

לאחר מכן יש לומר:

פְּתַבו "נִשְׁבּוּ".

יש לחזור ולומר "נִשְׁבּוּ".

* לפי הצורך, יש להקריא את המילה פעם נוספת.

יש להקפיד על הגייה מדויקת בעת הקריאה.

המילים וצירופי המילים להכתבה מופיעים בסעיף ג.1, בתוך מחוון המבחן, בעמ' 30.

פרק ג': הנחיות לבדיקת המבחן

פרק זה כולל מידע שיסייע לצוות בית־הספר בבדיקת המבחן ובצינונו. הפרק מציג את המחווה ואת ההנחיות לשימוש בו וגם הנחיות הנוגעות לחישוב הציוני על־ידי שימוש בכלי עזר שונים. כמו־כן, מוצגות בפרק הצעות לחישוב הציונים בהתאם לצורכי בית־הספר ומוצגים הסברים על ההשוואה בין הנתונים של בית־הספר ובין הנתונים של כלל בית־הספר דוברי העברית.

ג.1 המחווה וההנחיות לשימוש בו בעת בדיקת המבחנים

לנוחיות המורים, נעשה מאמץ לפתח מחווה מפורטת ככל האפשר. המחווה מציין את סוג הפריט (רב בררה/פתוח/חצי פתוח), את התשובה הנכונה לכל פריט, לרבות תיאור של רמות הביצוע האפשריות, ואת טווח הערכים לתשובה. המחווה מתייחס לשני חלקי המבחן: חלק א' וחלק ב'.

שימו לב,

- יש לתת ניקוד לכל שאלה בנפרד.
- התלמיד יקבל אפס נקודות על כל שאלה שלא השיב עליה.
- בעמודה שכותרתה "אפשרויות הציון", הערכים או טווח הערכים מתייחסים לאפשרויות הניקוד (אותן אפשרויות מופיעות גם בדף ריכוז הציונים). אם, למשל, כתוב כי הניקוד הוא 2–0, התלמיד יכול לקבל אפס נקודות, נקודה אחת או 2 נקודות. אם כתוב 2,0, התלמיד יכול לקבל אפס נקודות או 2 נקודות, ללא ניקוד ביניים.
- בשאלות הסגורות (רב־בררה) יש להתייחס לשאלה שבה סימן התלמיד יותר מתשובה אחת, כאילו לא השיב עליה כלל.

חלק א'

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון																																							
1	פתוח	<u>פרק ראשון: הכתבה</u>	12-0																																							
כתיבת מילים וצירופי מילים		<table><tr><th>המילים שייכתבו על-ידי התלמידים</th><th>המשפטים</th><th></th></tr><tr><td>1. יש לי מִפְתָּח חדש לבית.</td><td>מִפְתָּח</td><td></td></tr><tr><td>2. צריך לְחַצוֹת את הַכָּבִישׁ בְּזִהִירוֹת.</td><td>הַכָּבִישׁ</td><td></td></tr><tr><td>3. בחופשה אני נוֹסֵעַת לבקר את סִבִּיתִי.</td><td>נוֹסֵעַת</td><td></td></tr><tr><td>4. כְּשֶׁעָבַדְנוּ בְּכִיתָה, המנהלת שיבחה אותנו.</td><td>כְּשֶׁעָבַדְנוּ</td><td></td></tr><tr><td>5. הילדה הציצה מן החלון וְרָאָתָה שיורד גשם.</td><td>וְרָאָתָה</td><td></td></tr><tr><td>6. איפה שְׂמַתֶּם את הכדור הַחדש שלי?</td><td>שְׂמַתֶּם</td><td></td></tr><tr><td>7. הוצאתי מִהֶתִּיק ספר ומחברת.</td><td>מִהֶתִּיק</td><td></td></tr><tr><td>8. לכל סיפור יש הִתְחַלָּה וְסוֹף.</td><td>הִתְחַלָּה</td><td></td></tr><tr><td>9. יוסי מִדְּבִיק תמונות חדשות בְּאַלְבוּם.</td><td>מִדְּבִיק</td><td></td></tr><tr><td>10. אימא בישלה מֵאֲכָלִים מיוחדים לחג.</td><td>מֵאֲכָלִים</td><td></td></tr><tr><td>11. אֲחוֹתִי הקטנה הולכת לְגֵן-חֹבֶה.</td><td>לְגֵן-חֹבֶה</td><td></td></tr><tr><td>12. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה פרחו שושנה אצלי בְּגִינָה.</td><td>רֹאשׁ הַשָּׁנָה</td><td></td></tr></table>	המילים שייכתבו על-ידי התלמידים	המשפטים		1. יש לי מִפְתָּח חדש לבית.	מִפְתָּח		2. צריך לְחַצוֹת את הַכָּבִישׁ בְּזִהִירוֹת.	הַכָּבִישׁ		3. בחופשה אני נוֹסֵעַת לבקר את סִבִּיתִי.	נוֹסֵעַת		4. כְּשֶׁעָבַדְנוּ בְּכִיתָה, המנהלת שיבחה אותנו.	כְּשֶׁעָבַדְנוּ		5. הילדה הציצה מן החלון וְרָאָתָה שיורד גשם.	וְרָאָתָה		6. איפה שְׂמַתֶּם את הכדור הַחדש שלי?	שְׂמַתֶּם		7. הוצאתי מִהֶתִּיק ספר ומחברת.	מִהֶתִּיק		8. לכל סיפור יש הִתְחַלָּה וְסוֹף.	הִתְחַלָּה		9. יוסי מִדְּבִיק תמונות חדשות בְּאַלְבוּם.	מִדְּבִיק		10. אימא בישלה מֵאֲכָלִים מיוחדים לחג.	מֵאֲכָלִים		11. אֲחוֹתִי הקטנה הולכת לְגֵן-חֹבֶה.	לְגֵן-חֹבֶה		12. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה פרחו שושנה אצלי בְּגִינָה.	רֹאשׁ הַשָּׁנָה		
		המילים שייכתבו על-ידי התלמידים	המשפטים																																							
		1. יש לי מִפְתָּח חדש לבית.	מִפְתָּח																																							
		2. צריך לְחַצוֹת את הַכָּבִישׁ בְּזִהִירוֹת.	הַכָּבִישׁ																																							
		3. בחופשה אני נוֹסֵעַת לבקר את סִבִּיתִי.	נוֹסֵעַת																																							
		4. כְּשֶׁעָבַדְנוּ בְּכִיתָה, המנהלת שיבחה אותנו.	כְּשֶׁעָבַדְנוּ																																							
		5. הילדה הציצה מן החלון וְרָאָתָה שיורד גשם.	וְרָאָתָה																																							
		6. איפה שְׂמַתֶּם את הכדור הַחדש שלי?	שְׂמַתֶּם																																							
		7. הוצאתי מִהֶתִּיק ספר ומחברת.	מִהֶתִּיק																																							
		8. לכל סיפור יש הִתְחַלָּה וְסוֹף.	הִתְחַלָּה																																							
		9. יוסי מִדְּבִיק תמונות חדשות בְּאַלְבוּם.	מִדְּבִיק																																							
		10. אימא בישלה מֵאֲכָלִים מיוחדים לחג.	מֵאֲכָלִים																																							
		11. אֲחוֹתִי הקטנה הולכת לְגֵן-חֹבֶה.	לְגֵן-חֹבֶה																																							
12. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה פרחו שושנה אצלי בְּגִינָה.	רֹאשׁ הַשָּׁנָה																																									

בדיקת ההכתבה מתבצעת בשני שלבים:

בשלב הראשון מסווגים וסופרים את השגיאות בכל סוג שגיאה. **בשלב השני** מסכמים את המספר הכולל של השגיאות ונותנים ציון לפי טבלת המרה.

השלב הראשון – סיווג השגיאות וספירתן

השגיאות מתחלקות לשתי קטגוריות עיקריות: (א) שגיאות שאינן מסוג החלפות הומופוניות; (ב) שגיאות מסוג החלפות הומופוניות. הסוג השני מתחלק לחמש קטגוריות משנה (1ב1, 2ב1, 3ב1, 4ב1, 5ב1), כפי שמפורט בעמוד הבא.

בצעו את הפעולות הבאות:

1. סווגו את השגיאות לפי הפירוט שלהלן.
2. ספרו את השגיאות בכל סוג של שגיאה.
3. ספרו את המילים שלא נכתבו כלל (ג1).
4. כתבו את המספרים שהתקבלו בכלי העזר לחישוב הציונים בעמודות המתאימות.

פירוט סוגי השגיאות

1א. שגיאות שאינן מסוג החלפות הומופוניות

השמטת עיצורים ותנועות, לדוגמה:

- התלה (התחלה)
- מביק (מדביק)

הוספת עיצורים ותנועות, לדוגמה:

- מפתאח (מפתח)
- נוסעאת (נוסעת)

שגיאות פונטיות, לדוגמה:

- מתביק (מדביק)
- מדביג (מדביק)

שיכול אותיות, לדוגמה:

- מבדיק (מדביק)

החלפת אות סופית ברגילה, לדוגמה:

- שמתמ (שמתם)

הוספת רווח בתוך מילה, לדוגמה:

- מא כלים (מאכלים)

הפרדת אותיות השימוש מן המילה, לדוגמה:

- מה תיק (מהתיק)

כתיבת צירוף מילים במילה אחת, לדוגמה:

- גןחובה/גנחובה (גן חובה)
- ראשהשנה (ראש השנה)

ב. שגיאות מסוג החלפות הומופוניות	
1.1. <u>שגיאות במילים ייחודיות</u> , לדוגמה:	
– מהטיק (מהתיק)	
– רוש (ראש)	
2.1. <u>שגיאות באותיות השורש</u> , לדוגמה:	
– נושעת (נוסעת)	
– סמתם (שמתם)	
– הקביש (הכביש)	
3.1. <u>שגיאות בצורני הנטייה</u> , לדוגמה:	
– נוסעט (נוסעת)	
– וראתא (וראתה)	
4.1. <u>שגיאות בצורני הגזירה</u> , לדוגמה:	
– אתחלה (התחלה)	
5.1. <u>שגיאות באותיות השימוש</u> , לדוגמה:	
– קשעבדנו (כשעבדנו)	
– מאתיק (מהתיק)	
ג. מספר המילים שלא נכתבו כלל	

השלב השני – סיכום המספר הכולל של השגיאות ומתן ציון

בצעו את הפעולות הבאות:

1. סכמו את מספר השגיאות הכולל ($1א + 1ב1 + 2ב1 + 3ב1 + 4ב1 + 5ב1$).
2. הוסיפו למספר שהתקבל את מספר המילים שלא נכתבו כלל (ג1).
3. המירו את המספר שהתקבל בציון לפי טבלת ההמרה שלהלן.
4. כתבו את הציון שהתקבל בדף ריכוז הציונים לתלמיד ובדף המיפוי הכיתתי, בעמודה המתאימה (המיצבית והמנבסון עורכים את החישוב הזה באופן אוטומטי).

טבלת המרה של המספר הכולל של השגיאות בציון

המספר הכולל של השגיאות	הציון
1-0	12
2	11
3	10
4	9
5	8
6	7
7	6
8	5
9	4
10	3
11	2
12	1
13 ומעלה	0

תלמיד שלא כתב אף מילה מהמילים של ההכתבה, יקבל ציון 0.

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		פרק שני: הקיפו את המילים המתאימות	
2	חצי פתוח פענוח מילים	2 = הקפת שלוש המילים האלה: • ספות • כיסאות • ארונות 1 = הקפת שתי מילים מבין הנ"ל/הקפת שתי מילים מבין הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה. 0 = הקפת מילה אחת מבין הנ"ל/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד שתי מילים שגויות/הקפת שלוש מילים שגויות. אז: כל תשובה אחרת. הערה: סימון קו מתחת לתשובה הנכונה ייחשב תשובה נכונה.	2-0
3	חצי פתוח פענוח מילים	2 = הקפת שלוש המילים האלה: • גיטרה • חליל • פסנתר 1 = הקפת שתי מילים מבין הנ"ל/הקפת שתי מילים מבין הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה. 0 = הקפת מילה אחת מבין הנ"ל/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד שתי מילים שגויות/הקפת שלוש מילים שגויות. אז: כל תשובה אחרת. הערה: סימון קו מתחת לתשובה הנכונה ייחשב תשובה נכונה.	2-0
		פרק שלישי: ענו לפי התמונה	
4	ר"ב פענוח מילים	2 = תשובה נכונה: (3) שיירה של נמלים 0 = כל תשובה אחרת.	2,0
5	ר"ב פענוח מילים	2 = תשובה נכונה: (4) הילד מנגן בכינור. 0 = כל תשובה אחרת.	2,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		פרק רביעי: ביצוע הוראות	
6	חצי פתוח ביצוע הוראות	2 = כתיבת מילה אחת נכונה שיש בה רק שלוש אותיות וכולן מן המחסן. 0 = כתיבת מילה שיש בה אותיות שאינן מופיעות במחסן. אז: כתיבת מילה שיש בה שלוש אותיות, אך אין לה משמעות בעברית, לדוגמה: – ברץ – בשץ אז: כתיבת מילה שיש בה רק שתי אותיות ושתייהן מן המחסן. הערות: 1. תשובה שבה תיכתב אות אחת פעמיים באותה מילה (לדוגמה: גרר, שלל, שיש), תיחשב תשובה נכונה. 2. תשובה שבה תיכתב בשגיאה מילה המורכבת מן האותיות שבמחסן (ברי במקום בריא), תיחשב תשובה נכונה. 3. הקפת אותיות במחסן המילים ללא כתיבת המילה במקום הנדרש תיחשב תשובה שגויה. 4. תשובה שבה תיכתב האות צ במקום האות הסופית ץ, תיחשב תשובה שגויה.	2,0
7	חצי פתוח ביצוע הוראות	1 = הקפת המילה זג. 0 = הקפת המילה זג ועוד מילה אחת/הקפת מילה אחרת. הערות: 1. תשובה שבה התלמיד הקיף את המילה זג, וגם כתב אותה או סימן קו מתחתיה, תיחשב תשובה נכונה. 2. תשובה שבה התלמיד לא הקיף את המילה זג, אלא רק סימן קו מתחתיה או כתב אותה, תיחשב תשובה שגויה.	1,0
8	חצי פתוח ביצוע הוראות	1 = הקפת כל האותיות הבאות: א ב ט י ח. 0 = הקפת חלק מבין האותיות הנ"ל/הקפת אותיות אחרות/הקפת האותיות א ב ט י ח ועוד אותיות. הערה: כל סימון אחר שאינו הקפה ייחשב תשובה שגויה.	1,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
9	חצי פתוח ביצוע הוראות	2 = העתקת המילה מסתתרת . 0 = כל תשובה אחרת. הערות: 1. העתקת המילה בשגיאת כתיב תיחשב תשובה נכונה . 2. סימון המילה במקום העתקתה ייחשב תשובה שגויה .	2,0
10	חצי פתוח ביצוע הוראות	א. 1 = העתקת המילה טוב . 0 = כל תשובה אחרת. הערה: אין צורך להעתיק את הניקוד במילה.	1,0
	חצי פתוח ביצוע הוראות	ב. 1 = כתיבת השמות רות ויעל . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
	חצי פתוח ביצוע הוראות	ג. 1 = הקפת שם הילד דן . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
	חצי פתוח ביצוע הוראות	ד. 1 = מתיחת קו מרחל שיושבת בשורה הראשונה אל רות שיושבת בשורה השנייה. 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
		הערה לסעיפים א ו-ב: כתיבת המילים טוב, רותי ויעל בשגיאת כתיב (תוב, למשל) תיחשב תשובה נכונה.	

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		פרק חמישי: השלמת משפטים	
11	חצי פתוח השלמת משפטים	א. 2 = כתיבת המילה אחרי . 0 = כל תשובה אחרת. הערה: הקפת המילה אחרי (במקום כתיבתה) תיחשב תשובה נכונה.	2,0
	חצי פתוח השלמת משפטים	ב. 1 = כתיבת המילה נרטבו . 0 = כל תשובה אחרת. הערה: הקפת המילה נרטבו (במקום כתיבתה) תיחשב תשובה נכונה.	1,0
12	פתוח השלמת משפטים	2 = כתיבת מילה אחת המתאימה למשפט מבחינה סמנטית ומבחינה תחבירית, כגון מצאתי/ראינו/היה/עמד/שיחק/הלך . 0 = כל תשובה אחרת, לדוגמה: – נולד, יש. הערה: כתיבת המילה בשגיאת כתיב תיחשב תשובה נכונה.	2,0
13		תשובה הכוללת השלמה המתאימה למשפט מבחינה סמנטית ומבחינה תחבירית, תיחשב תשובה נכונה. גם השלמה של שתי מילים תיחשב תשובה נכונה. דוגמאות:	
	פתוח השלמת משפטים	א. 1 = כתיבת המילה אבל/אך . 0 = כל תשובה אחרת. הערה: תשובה שבה יוסיף התלמיד את וי"ו החיבור למילה לא ("ולא"), תיחשב תשובה נכונה.	1,0
	פתוח השלמת משפטים	ב. 1 = כתיבת המילה שיחקתי . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
	פתוח השלמת משפטים	ג. 1 = כתיבת המילה תפס/לקח . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
	פתוח השלמת משפטים	ד. 1 = כתיבת המילה (המילים) אותו/את הכדור/בחזרה/ת'כדור/ותפסתי/לידיים . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
	פתוח השלמת משפטים	ה. 1 = כתיבת המילה חבר . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		<u>פרק שישי: הבעה בכתב – כתיבת סיפור על-פי חמש תמונות – "מעשה בכובע"</u>	
14		משימת ההבעה בכתב נבדקת על-פי שלוש קטגוריות: א. תוכן ב. מבנה ג. לשון	
	פתוח הבעה בכתב	א. תוכן הערה: גם כתיבת סיפור המסתמכת באופן חלקי על התמונות, תיבדק לפי ההנחיות שלהלן. 8 = כתיבה מיטבית בסיפור יש רצף עלילתי. העלילה מפותחת באמצעות הרחבות (ראו דוגמאות להלן). בהערכת התוכן יש להתייחס הן לאיכות ההרחבות והן לרלוונטיות שלהן. ההרחבות יכולות לעסוק בפרטים על הרקע, על הסביבה (למשל, באמצעות תיאורי נוף ואווירה), על ההתרחשויות ועל הדמויות (למשל, באמצעות דיאלוגים ובאמצעות תיאור של מניעים ורגשות). דוגמאות להרחבות – היה יום יפה והילדים יצאו לשדה. – הרוח הייתה חזקה מאוד עד שהעיפה את הכובע. – היה קר ונשבה רוח חזקה. – הילדה הייתה עצובה כשהכובע עף. – הם ראו שקר לגורים ואז הם ויתרו. – הילדה רצתה לקחת את הכובע, אבל ראתה את הגורים. היא נאנחה ונתנה את הכובע לגורים. – הילד אמר לילדה שזה לא נורא אם נשאיר את הכובע לחתולה. 5 = כתיבה בינונית 2 = כתיבה חלשה 0 = היעדר סיפור/כתיבת משפט אחד/כתיבת סיפור שאינו קריא לחלוטין.	8,5,2,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		ב. מבנה	
		המבנה נבדק על-פי שתי קטגוריות: 1 רכיבי המבנה בסיפור 2 קישוריות ולכידות	
	פתוח הבעה בכתב	1 רכיבי המבנה בסיפור I. פתיחה סיפורית – כוללת הצגת הדמויות, המקום והזמן. (למשל: ביום קריר יצאו הילדים לטייל בשדה). II. אירוע מאתחל (למשל: הרוח נשבה והעיפה את הכובע). III. סיבוך (למשל: הכובע נעלם, והילדים חיפשו אותו). IV. התרה (למשל: הילדים מצאו את הכובע ובתוכו היו גורי חתולים. הילדים החליטו מה לעשות עם הכובע). V. סיום הסיפור (למשל: הילדים הלכו/הילדים חזרו לביתם/הילדים פנו לדרכם). 2 = סיפור הכולל את חמשת רכיבי המבנה או את ארבעת רכיבי המבנה הראשונים. הערות: 1. יש לשים לב שלעיתים שני רכיבים או יותר מובאים באותו משפט. 2. לא נדרשת הבחנה מובהקת בין הרכיבים (כגון רווח או פסקה). 1 = סיפור שחסרים בו אחד או שניים מבין ארבעת הרכיבים הראשונים. 0 = טקסט הכולל רכיב אחד בלבד/הטקסט אינו בנוי כסיפור (למשל, כותרות לתמונות).	2-0
	פתוח הבעה בכתב	2 קישוריות ולכידות 3 = הסיפור לכיד ומקושר באופן מיטבי ונשמר קשר הגיוני בין האירועים. 2 = הסיפור לכיד, אבל הקישוריות פגומה במקום אחד בסיפור. 1 = הסיפור לכיד, אבל הקישוריות פגומה ביותר ממקום אחד בסיפור. 0 = הסיפור אינו לכיד.	3-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		ג. לשון	
	פתוח הבעה בכתב	1 אוצר מילים ומשלב 2 = אוצר מילים עשיר, משלב הלשון אופייני לשפה כתובה, לדוגמה: חתולה שהמליטה גורים, התחיל להחשיך, הרוח נשבה והכובע התעופף, כובע רחב-שוליים. 1 = אוצר מילים דל, משלב לשון אופייני לשפה כתובה. 0 = צרימות משלבויות, למשל: שימוש בשפה דבורה.	2-0
	פתוח הבעה בכתב	2 תחביר 2 = משפטים תקינים, התאם דקדוקי (במין ובמספר). 1 = שגיאות קלות במבנה המשפט/בהתאם הדקדוקי. 0 = מבנה המשפטים אינו תקין, חסר התאם דקדוקי.	2-0
	פתוח הבעה בכתב	3 פיסוק (בסופי משפטים) 1 = שימוש נכון בנקודה ובסימן שאלה ברוב המשפטים. 0 = שימוש מצומצם או אי-שימוש בנקודה ובסימן שאלה.	1,0
	פתוח הבעה בכתב	4 כתיב 2 = עד שתי שגיאות כתיב שונות. 1 = שלוש עד חמש שגיאות כתיב שונות. 0 = שש שגיאות כתיב שונות ויותר. הערות: 1. שגיאות הכתיב ייספרו בשבע השורות הראשונות של הסיפור. 2. שגיאות כתיב בשם פרטי (לדוגמה: עודי במקום אודי) לא ייחשבו שגיאות.	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		פרק שביעי: טקסט המידע – "סומית הגליל"	
15	פתוח הבנת המשמעות הגלויה	3 = תשובה המציינת שלושה חושים המפותחים אצל סומית הגליל: • חוש המישוש • חוש השמיעה • חוש הריח 2 = תשובה המציינת שני חושים מבין הנ"ל. הערות: 1. תשובה שבה ייכתב "חוש הטעם", תיחשב תשובה נכונה. 2. תשובה שבה ייכתבו שלושת החושים בשורה אחת או בשתי שורות, תיחשב תשובה נכונה. 3. תשובה ללא המילה "חוש" (כגון מישוש, שמיעה, ריח) תיחשב תשובה נכונה. 1 = תשובה המציינת חוש אחד מבין הנ"ל. אז: תשובה המציינת שני חושים מבין הנ"ל וגם את חוש הראייה. 0 = כל תשובה אחרת.	3-0
16	פתוח הבנת המשתמע	4 = תשובה הכוללת שני שימושים של המחושבים: 1. למצוא את הדרך/למשש/למשש דברים. 2. למצוא מזון/למצוא את החיות שהן רוצות לאכול/למצוא אוכל. 2 = תשובה הכוללת שימוש אחד מבין הנ"ל. הערה: תשובה שבה ייכתבו שני השימושים בשורה אחת, תיחשב תשובה נכונה (גם אם בשורה השנייה יצוין שימוש לא רלוונטי). 0 = כל תשובה אחרת, לדוגמה: - ללכת. - כדי ללכת לאכול. - כדי להגן עליהם. - כי הן אוכלות בעזרתם.	4,2,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
17	פתוח הבנת המשמעות הגלויה	3 = תשובה מלאה לפי הטקסט המתארת מה אוכלות סומיות הגליל, לדוגמה: - חיות קטנות שהן מוצאות במים - חיות מים - חיות קטנות - דגים קטנים 0 = תשובה שאינה לפי הטקסט. או: כל תשובה אחרת.	3,0
18	ר"ב הבנת המשמעות הגלויה	3 = תשובה נכונה: (1) כי הם חמימים 0 = כל תשובה אחרת.	3,0
19	ר"ב הבנת המשתמע	3 = תשובה נכונה: (2) מקום שחיים בו 0 = כל תשובה אחרת.	3,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
20	פתוח הבנת המשמעות הגלויה	3 = תשובה הכוללת התייחסות לנדירות או לייחודיות של הסומיות, לדוגמה: - כי כל הסומיות בעולם חיות רק שם במערה ואם יפגעו בהן, לא יהיו עוד סומיות בעולם. - כי אסור לפגוע בחיות נדירות. - כי אין הרבה בעולם. 0 = תשובה שאינה מסתמכת על הקטע, לדוגמה: - כי אסור להכאיב להן. - כי הן יכולות לנשוך. - כי הן מביאות מזל רע. אז: תשובה שאינה עונה על השאלה/תשובה שאינה מסבירה מדוע אסור לפגוע בסומיות הגליל, לדוגמה: - כי אסור לפגוע בבעלי חיים. אז: כל תשובה אחרת. הערה: העתקת המשפט האחרון בטקסט תיחשב תשובה נכונה.	3,0
21	ר"ב הבנת המשמעות	4 = תשובה נכונה: (4) מפני ש 0 = כל תשובה אחרת.	4,0
22	ר"ב הבנת המשמעות	3 = תשובה נכונה: (2) כי הוא לא רואה 0 = כל תשובה אחרת.	3,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
23	פתוח יישום, הערכה וביקורת	א. 1 = יעל צודקת. 0 = רון צודק. או: כל תשובה אחרת.	1,0
	פתוח יישום, הערכה וביקורת	ב. 3 = הסבר המתייחס למקום המחיה הבלעדי/היחיד של סומית הגליל (הכנרת, הגליל, ארץ ישראל), לדוגמה: – יעל צודקת כי לא יכול להיות שסומית הגליל תחיה בג'ונגל: היא חיה במקום אחד, רק במערה ליד הכנרת. 1 = הסבר שעיקרו איפה סומיות הגליל אינן חיות, לדוגמה: – יעל צודקת כי סומיות הגליל אינן חיות בג'ונגל באפריקה. 0 = הסבר שגוי, לדוגמה: – יעל צודקת כי סומית הגליל חיה רק במים. – יעל צודקת כי סומיות הגליל הן סרטנים קטנים. – יעל צודקת כי סומיות הגליל חיות במערה חשוכה. או: כל תשובה אחרת.	3,1,0
	חצי פתוח ידע לשוני	3 = תשובה הכוללת את כתיבת המילים האלה בסדר הזה: 1. גוף 2. חושים 3. מים 4. מערה 5. סומית 6. סרטן 1 = שגיאה אחת בסדר המילים (החלפה אחת של שתי מילים זו בזו). 0 = כל תשובה אחרת.	3,1,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות ביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
25	חצי פתוח ידע לשוני	א. 1 = כתיבת המילה מוצא . 0 = כל תשובה אחרת. הערה: כתיבת המילה מצא (בעבר) תיחשב תשובה נכונה.	1,0
		ב. 1 = כתיבת המילה עיוור . 0 = כל תשובה אחרת.	1,0
26	חצי פתוח ידע לשוני	2 = תשובה הכוללת את המשפט הזה: – למדנו על סרטן נְשֶׁשֶׁמו סומית. 0 = כל תשובה אחרת. הערות: 1. אין להוריד נקודות על שגיאות כתיב בהעתקת המילים. 2. תשובה שבה סומנו מספרי המילים, תיבדק כמו משפט שנכתב.	2,0
27	חצי פתוח ידע לשוני	3 = הקפת שלוש המילים האלה: – תשמרו – שמור – שמירה 2 = הקפת שתי מילים מבין הנ"ל/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה. 1 = הקפת מילה אחת מבין הנ"ל/הקפת שתי מילים מבין הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה. 0 = הקפת מילים שגויות/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד שתי מילים שגויות. אז: כל תשובה אחרת. הערה: סימון קו מתחת למילים הנכונות ייחשב תשובה נכונה.	3-0

חלק ב'

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		<u>הסיפור – "מתנה לאבא"</u>	
1	פתוח הבנת המשמעות הגלויה	4 = תשובה המתייחסת לכך שאבא עסוק, לדוגמה: - כי אבא נמצא כל היום בעבודה. - כי אבא הולך בבוקר לעבודה וחוזר בערב. - כי אבא עסוק מאוד. 0 = תשובה שאינה מסתמכת על הסיפור, לדוגמה: - כי הוא שכחן. - כי הוא אינו אוהב ימי הולדת. - כי אין לו פנאי לילדים. או: כל תשובה אחרת.	4,0
2	פתוח הבנת המשמע	3 = תשובה הכוללת הסבר הגיוני המסתמך על הטקסט, לדוגמה: - כי הם חיפשו מתנה מיוחדת ולא הצליחו למצוא כזאת. - כי היו בחנויות הרבה דברים יפים, והם לא ידעו במה לבחור. - כי היו בחנויות הרבה דברים יפים, אבל הם לא מצאו דבר שישמח את אבא שלהם. - כי לא ידעו מה אבא שלהם אוהב. 0 = תשובה שאינה מסתמכת על הטקסט, לדוגמה: - כי הם עדיין קטנים. - כי הם היו עייפים. או: כל תשובה אחרת.	3,0
3	ר"ב הבנת המשמע	3 = תשובה נכונה: (4) השמש שוקעת, ועדיין לא הצליחו לבחור מתנה. 0 = כל תשובה אחרת.	3,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
4	ר"ב הבנת המשתמע	3 = תשובה נכונה: (3) הצלם מתכוון לתמונה. 0 = כל תשובה אחרת.	3,0
5	ר"ב הבנת המשתמע	3 = תשובה נכונה: (1) זמן חופשי 0 = כל תשובה אחרת.	3,0
6	פתוח הבנת המשתמע	4 = תשובה המתייחסת לכך שהילדים לא הצליחו למצוא מתנה מתאימה לאבא/לא ידעו מה לקנות, לדוגמה: – הבעיה של הילדים הייתה למצוא מתנה מתאימה לאבא. – הילדים רצו לפתור את הבעיה של המתנה. 0 = כל תשובה אחרת, לדוגמה: – שאבא לא יתגעגע אליהם.	4,0
7	ר"ב הבנת המשתמע	3 = תשובה נכונה: (2) אבא יסתכל בתמונה ויזכר בי ובאסנת. 0 = כל תשובה אחרת.	3,0
8	חצי פתוח הבנת המשמעות הגלויה	4 = תשובה הכוללת את כתיבת המספרים האלה בסדר הזה: 3 5 4 1 2 0 = כל תשובה אחרת.	4,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
9	פתוח יישום, הערכה וביקורת	3 = תשובה הכוללת הסבר הגיוני, עקבי לסעיף 1, הקושר את המתנה להורים (סעיף 1 אינו לצינון), לדוגמה: – כן, הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא. ההסבר: כי גם אבא שלי עסוק מאוד, ואם התמונה שלי תהיה על שולחן העבודה שלו, הוא ייזכר בי ולא יתגעגע אליי. – כן, כי התמונה היא קישוט נאה, ואבא אוהב קישוטים נאים. – לא הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא. ההסבר: כי לאבא שלי כבר יש בעבודה תמונה שלי. – לא הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא. ההסבר: כי ההורים שלי תמיד פנויים אליי. – לא הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאימא. ההסבר: כי אימא שלי אוהבת מוזיקה והייתי בוחרת לקנות לה מתנה אחרת כמו דיסק יפה. 0 = תשובה ללא הסבר, או תשובה הכוללת הסבר לא הגיוני, או תשובה העוסקת רק בטיב התמונה ללא קישור של המתנה להורים, לדוגמה: – הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאימא. ההסבר: כי אימא רואה אותי כל הזמן ואינה עובדת הרבה. – הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא. ההסבר: כי גם אני קניתי מתנה כזאת להורים שלי. – הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא. ההסבר: כי התמונה היא קישוט נאה. – לא הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא. ההסבר: כי זה לא מתאים. או: כל תשובה אחרת.	3,0
10	חצי פתוח ידע לשוני	3 = הקפת שלוש המילים האלה: • מצלמים • מצלמה • צילום 2 = הקפת שתי מילים מבין הנ"ל/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה. 1 = הקפת מילה אחת מבין הנ"ל/הקפת שתי מילים מבין הנ"ל ועוד מילה אחת שגויה. 0 = הקפת מילים שגויות/הקפת שלוש המילים הנ"ל ועוד שתי מילים שגויות. או: כל תשובה אחרת. הערה: סימון קו מתחת למילים הנכונות ייחשב תשובה נכונה.	3-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
11	חצי פתוח ידע לשוני	א. 1 = כתיבת המילה חנויות . 0 = כל תשובה אחרת. הערה: כתיבת המילה בשגיאה (חניות/חנוית) תיחשב תשובה נכונה.	1,0
	חצי פתוח ידע לשוני	ב. 1 = כתיבת המילים יום ההולדת . 0 = כל תשובה אחרת. הערות: 1. כתיבת הצירוף יום הולדת (ללא יידוע) תיחשב תשובה נכונה. 2. כתיבת המילה יומהולדת תיחשב תשובה נכונה. 3. כתיבת המילה יומולדת תיחשב תשובה שגויה.	1,0
12	חצי פתוח ידע לשוני	2 = תשובה הכוללת אחד מן המשפטים האלה: - שני הילדים ישבו על ספסל בשדרה. - שני הילדים ישבו בשדרה על ספסל. - בשדרה על ספסל ישבו שני הילדים. - על ספסל בשדרה ישבו שני הילדים. - בשדרה שני ילדים ישבו על ספסל. 0 = כל תשובה אחרת.	2,0
13	חצי פתוח ידע לשוני	3 = תשובה הכוללת את כתיבת המילים האלה בסדר הזה: 1. דברים 2. מצלמה 3. מתנה 4. עבודה 5. עסוק 6. פתרון 1 = שגיאה אחת בסדר המילים (החלפה אחת של שתי מילים זו בזו). 0 = כל תשובה אחרת.	3,1,0

2.ג הנחיות לבדיקת המבחן ולחישוב הציונים

כללי

מוצע כי המבחנים של כל כיתה ייבדקו בידי צוות המורים לעברית בבית-הספר. כמו כן, מוצע שרכז המקצוע או רכז השכבה, או מי שימונה לצורך כך בידי מנהל בית-הספר, ילוו את התהליך הזה. יש לבדוק את המבחנים בהתאם למחווה המצורף לעיל (ג.1) ובצמידות אליו. זכרו כי תוצאות המבחנים נועדו לשימוש בית-ספרי, ובית הספר אינו נדרש לדווח עליהן לכל גורם שהוא.

כלי עזר לחישוב הציונים בשני חלקי המבחן

ראמ"ה מעמידה לרשות בתי-הספר שני כלים ממוחשבים לחישוב ציונים ולמיפוי הישגים: **מערכת המנב"ס/המנבסון והמיצבית**, שפותחה בידי ראמ"ה. כלים אלה מחשבים את הציונים ברמת התלמיד באופן אוטומטי, מספקים נתונים הניתנים להשוואה בין קבוצות תלמידים ומאפשרים קבלת תרשימים ברמת הכיתה או ברמת השכבה. שני הכלים האלה מתאימים לשימוש **רק** בבתי-ספר שהעבירו את המבחן בשלמותו.

נוסף על הכלים הסטטיסטיים האלה, מצורפים למחברות המבחן כלים ידניים לחישוב הנתונים – **דף ריכוז ציונים לתלמיד ודף מיפוי כיתתי** היכולים להיות שלב מקדים (כלי תומך) לפני הקלדת הנתונים למנבסון או למיצבית.

כדי שיהיה אפשר לקבל תמונה בית-ספרית, יש לקבל החלטה אחידה בנוגע לכלי שימש את בית-הספר לעיבוד הנתונים. יש להנחות את כלל המורים בבית-הספר **להשתמש בכלי בית-ספרי אחיד לניתוח כל תוצאות המיצ"ב הפנימי**: מנב"ס/מנבסון או מיצבית (כלי המבוסס על אקסל). כדי להגיע לידי החלטה בית-ספרית יש להביא בחשבון את רמת המיומנות של כלל מורי בית-הספר בכלי העיבוד השונים: השימוש בכלי האקסל מתאים למורים שיש להם שליטה בסיסית בתוכנת אקסל, והשימוש במנבסון מתאים למורים בעלי מיומנות בסיסית בעבודה עם מרכיבים במנבסון.

א. חישוב הציונים באמצעות מנב"ס ומנבסון

מערכות המנב"ס והמנבסון הותאמו להזנת הנתונים של מבחני המיצ"ב הפנימיים, והן כוללות ממשק המאפשר לבית-הספר לקלוט את מבחני המיצ"ב הפנימיים ישירות למנבסון או למנב"ס, לשם הקלדת ציוני המיצ"ב הפנימי. תיעוד הציונים במנב"ס/במנבסון מאפשר לשמור אותם ולשלבם בתכנית ההערכה של בית-הספר. נוסף על כך, תיעוד הציונים במנב"ס/במנבסון מאפשר להפיק דוחות ייחודיים למיצ"ב הפנימי הכוללים השוואה לנתונים הארציים המבוססים על נתוני המיצ"ב החיצוני.

להדרכה ולתמיכה אפשר לפנות למוקד השירות והתמיכה של מינהלת יישומי המנב"ס בימים א'-ה', בשעות 07:30–22:30 (מומלץ לפנות אחרי השעה 15:30), וביום ו' ובערבי חג בשעות 07:30–14:00, בטלפון: **03-9298111**.

דוא"ל לתמיכה: moked-manbas@kishurim.k12.il

אתר האינטרנט של מינהלת יישומי המנב"ס: www.education.gov.il/manbas

ראמ"ה מעמידה לרשות בתי-הספר "מיצבית-כיתתית" ו"מיצבית-שכבתית", לחישוב ההישגים במיצ"ב הפנימי ולמיפוקם. המיצביות שפותחו בעבור כל אחד ממבחני המיצ"ב הפנימי הן קובצי אקסל שהותאמו למבנה הייחודי של כל מבחן. המיצבית הכיתתית מאפשרת לחשב את הציונים של תלמידי הכיתה במבחן המיצ"ב הפנימי, ומספקת תמונת מצב של הישגי הכיתה במבחן. המיצבית השכבתית מספקת נתונים שונים: (1) על הישגי כלל התלמידים בשכבה; (2) על השוואה בין הישגי הכיתות המקבילות במבחן המיצ"ב הפנימי; (3) על השוואה בין נתוני השכבה לנתוני קבוצות ההשוואה הארציות (הנורמות הארציות) המבוססים על נתוני המיצ"ב החיצוני. המיצביות יפורסמו באתר ראמ"ה בכתובת: <http://rama.education.gov.il> בקטגוריה "מיצ"ב פנימי התש"ע" סמוך למועדי המיצ"ב הפנימי.

ג. חישוב הציונים באופן ידני

כדי לחשב את הציונים באופן ידני אפשר להיעזר בדף ריכוז הציונים הידני של כל תלמיד ו/או בדף המיפוי הכיתתי. הדפים הידניים של ריכוז הציונים של כל התלמידים (40 עותקים) וכן דפי המיפוי הכיתתיים מצורפים למעטפה. ראו בעמודים 56-59 דוגמאות לדפים מלאים של ריכוז ציונים, שחושבו בהם כל הציונים של תלמיד אחד, ודוגמאות לדפי ריכוז ציונים ריקים. כלי זה הותאם להעברת המיצ"ב הפנימי, ונועד לאפשר למורי בית-הספר לבדוק את המבחנים בדרך יעילה ונוחה.

להלן הנחיות לבדיקת המבחן ולחישוב הציונים באופן ידני:

1. הנחיות כלליות

- משימת ההכתבה: השנה ניתן במחווך כלי נוסף למורים לאבחון סוגי שגיאות התלמידים. סיווג השגיאות אינו מרכיב בחישוב הציון במבחן, ומטרתו לזהות את מוקדי הקושי בפענוח הצופן האלפביתי. בשלב מאוחר יותר תתאפשר השוואה בין מספר השגיאות מכל סוג בכיתה שלך ובין הנתונים של קבוצות ההשוואה שתפרסם ראמ"ה על-סמך תוצאות המיצ"ב החיצוני.
- בדיקת השאלות במבחן לפי המחווך המצורף: אפשרויות הניקוד בכל סעיף ובכל שאלה מוגדרות מראש במחווך ומצוינות בהתאם לכך בדפי ריכוז הציונים. יש לסמן בדפי ריכוז הציונים את הניקוד לכל שאלה או סעיף. להלן כמה דוגמאות לפריטים מחלק א' של המבחן.

דוגמאות

פריט 2 (פריט חצי פתוח): תשובה מלאה של התלמיד (הקפת שלוש מילים המצוינות במחווך) תזכה את התלמיד ב-2 נקודות. במקרה זה יש להקיף את הספרה 2 בדף ריכוז הציונים, בשורה המתייחסת לשאלה 2. תשובה חלקית של התלמיד (כפי שמפורט במחווך) תזכה את התלמיד בנקודה 1. במקרה זה יש להקיף את הספרה 1 בדף ריכוז הציונים, בשורה המתייחסת לשאלה 2. תלמיד ששגה או שלא השיב על השאלה כלל יקבל 0 נקודות. במקרה זה יש להקיף את הספרה 0 בדף ריכוז הציונים.

פריט 4 (פריט רבי-בררה): תשובה נכונה של התלמיד, כפי שמפורט במחווך, תזכה את התלמיד ב-2 נקודות. במקרה זה יש להקיף בדף ריכוז הציונים את הספרה 2, בשורה המתייחסת לשאלה 4. תלמיד ששגה, או שלא השיב על השאלה כלל, יקבל 0 נקודות. במקרה זה יש להקיף את הספרה 0 בדף ריכוז הציונים.

פריט 14, משימת ההבעה בכתב (פריט פתוח): ההערכה נעשית על-פי שלוש קטגוריות: תוכן, מבנה ולשון. שימו לב כי בקטגוריית המבנה יש להתייחס בנפרד לשני המרכיבים (רכיבי המבנה וקישוריות ולכידות), ובקטגוריית הלשון יש להתייחס בנפרד לכל אחד מארבעת המרכיבים (אוצר מילים ומשלב; תחביר; פיסוק; כתיב).

פריט 20 (פריט פתוח): תשובה מלאה של התלמיד היא תשובה המתבססת על הקטע וכוללת התייחסות לנדירות או לייחודיות של הסומית, כפי שמפורט במחווה, והיא תזכה את התלמיד ב-3 נקודות. במקרה זה יש להקיף את הספרה 3 בדף ריכוז הציונים, בשורה המתייחסת לשאלה 20. תלמיד ששגה, לפי המפורט במחווה, או שלא השיב על השאלה כלל, יקבל 0 נקודות. במקרה זה יש להקיף את הספרה 0 בדף ריכוז הציונים.

- דין שאלה שלא ענו עליה כדין תשובה שגויה. בשני המקרים יקבל התלמיד אפס נקודות. עם זאת, מומלץ שהמורה ירשום לעצמו את השאלות שהתלמידים לא השיבו עליהן, כדי שיוכל ללמוד מהן על נושאים שהכיתה מתקשה בהם או שלא למדה אותם.

2. הנחיות לחישוב ידני של הציון הכולל בכל אחד מחלקי המבחן

חלק א': הציון הכולל בחלק א' מחושב על-פי סכום הנקודות שצבר התלמיד בכל הנושאים בחלק זה. טווח הציונים נע בין 0 ל-100.

חלק ב': הציון הכולל בחלק ב' מחושב על-פי סכום הנקודות שצבר התלמיד בחלק זה מתוך סך כל הנקודות האפשריות בחלק זה. טווח הציונים גם בחלק ב' נע בין 0 ל-100.

3. הנחיות לחישוב ידני של ציון התלמיד בכל נושא בחלק א' של המבחן

בעבור כל תלמיד יש לחשב את הציון בכל אחד מהנושאים בנפרד. מחשבים את הציון בכל נושא על-פי סכום הנקודות שצבר התלמיד באותו נושא (השאלות בכל נושא מופיעות בנפרד בדף ריכוז הציונים לתלמיד). המיצבית והמנבסון עורכים את החישובים האלה באופן אוטומטי.

4. הנחיות לשימוש בדפי המיפוי הכיתתיים ולחישוב מדדים כיתתיים

- דפי המיפוי הכיתתיים המופיעים בהמשך מתייחסים לשני חלקי המבחן.
- דפי המיפוי הכיתתיים נועדו לאפשר את חישובם של המדדים הכיתתיים ברמת הפריט, ברמת הנושא וברמת הציון הכולל של המבחן. בתום בדיקת המבחנים מומלץ להעתיק את הציונים של כל תלמיד בפריטים המשתייכים לאותו נושא, ואחר כך לחשב את הציון הממוצע של כל התלמידים בכיתה ברמת הפריטים, ברמת הנושאים וברמת המבחן כולו.
- שימו לב כי בדפי המיפוי הכיתתיים הפריטים מסודרים לפי נושאים. דפי המיפוי הכיתתיים מוצגים בחוברת זו לשם דוגמה והם גם מצורפים במעטפה לשימושכם.
- נתוני קבוצות ההשוואה (נורמות ארציות) **אינם** כוללים עולים חדשים ותלמידים המקבלים תמיכה מתכנית השילוב. לכן, כדי להשוות את הממוצע הכיתתי לנתונים האלה (כאשר הם יתפרסמו), יש לחשב את הממוצע הכיתתי בלי קבוצות התלמידים האלה.

3.ג. השוואה לנתוני קבוצות ההשוואה (נורמות ארציות)

ראמ"ה תפרסם את נתוני קבוצות ההשוואה (כלל בתי־הספר דוברי העברית) על סמך התוצאות של בתי־הספר שנבחנו במבחן המיצ"ב החיצוני. בית־הספר יוכל להשוות את הישגיו להישגים של בתי־ספר דומים. הסברים בנוגע להשוואה זו יפורסמו באתר האינטרנט של ראמ"ה בעוד כמה חודשים. זכרו, אם תחליטו לערוך שינויים כלשהם במבחן (במבנהו, באופן העברתו או באופן הערכתו), לא תוכלו להשוות את ההישגים שלכם לנתוני קבוצות ההשוואה.

דף ריכוז ציונים לתלמיד

חלק א'

דוגמה למילוי דף ריכוז ציונים לתלמיד (לחישוב ידני) – עברית לכיתה ב', חלק א' – מיצ"ב פנימי התש"ע
יש לסמן את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווך.

כיתה: ב' 1

רחל

שם התלמיד/ה:

שליטה בצופן האלפביתי													השאלה
													הכתבה
													שאלה 1-השלב הראשון
						ג	ב	5	4	3	2	1	א
						/					2		/
													שאלה 1-השלב השני
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
													פענוח מילים
0	1	2											שאלה 2
0	1	2											שאלה 3
0		2											שאלה 4
0		2											שאלה 5

הבעה בכתב – כתיבת סיפור								השאלה
0		2			5		8	שאלה 1א14
0	1	2						שאלה 1ב14
0	1	2	3					שאלה 2ב14
0	1	2						שאלה 1ג14
0	1	2						שאלה 2ג14
0	1							שאלה 3ג14
0	1	2						שאלה 4ג14

ידע לשוני				השאלה
0	1		3	שאלה 24
0	1			שאלה 25א
0	1			שאלה 25ב
0		2		שאלה 26
0	1	2	3	שאלה 27

הבנת הנקרא – ברמת המשפט					השאלה
					ביצוע הוראות
0		2			שאלה 6
0	1				שאלה 7
0	1				שאלה 8
0		2			שאלה 9
0	1				שאלה 10א
0	1				שאלה 10ב
0	1				שאלה 10ג
0	1				שאלה 10ד
					השלמת משפטים
0		2			שאלה 11א
0	1				שאלה 11ב
0		2			שאלה 12
0	1				שאלה 13א
0	1				שאלה 13ב
0	1				שאלה 13ג
0	1				שאלה 13ד
0	1				שאלה 13ה
					טקסט המידע
0	1	2	3		שאלה 15
0		2		4	שאלה 16
0			3		שאלה 17
0			3		שאלה 18
0			3		שאלה 19
0			3		שאלה 20
0				4	שאלה 21
0			3		שאלה 22
0	1				שאלה 23א
0	1		3		שאלה 23ב

$\frac{(43)}{50} \times 100 = \underline{86} \%$	$\frac{(26)}{30} \times 100 = \underline{87} \%$	$\frac{(17)}{20} \times 100 = \underline{85} \%$	ציונים באחוזים
ציון כולל בהבנת הנקרא (באחוזים)	ציון בהבנת הנקרא ברמת הטקסט (באחוזים)	ציון בהבנת הנקרא ברמת המשפט (באחוזים)	
$\frac{(8)}{10} \times 100 = \underline{80} \%$	$\frac{(15)}{20} \times 100 = \underline{75} \%$	$\frac{(16)}{20} \times 100 = \underline{80} \%$	
ציון בידע לשוני (באחוזים)	ציון בהבעה בכתב (באחוזים)	ציון בשליטה בצופן האלפביתי (באחוזים)	
89 נק' (סכום כל הנקודות שהצטברו בחלק א' של המבחן: ציון כולל בהבנת הנקרא + ציון בשליטה בצופן האלפביתי + ציון בהבעה בכתב + ציון בידע לשוני)			ציון כולל

הצג נוצר באמצעות בית ספרי ולא להעביר לכל זורם שהוא.

דף ריכוז ציונים לתלמיד

(עותקים של דף זה מצורפים במעטפה)

דף ריכוז ציונים לתלמיד (לחישוב ידני) – עברית לכיתה ב', חלק א' – מיצ"ב פנימי התש"ע

יש לסמן את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווך.

שם התלמיד/ה: _____ כיתה: _____

שליטה בצופן האלפביתי													השאלה
													הכתבה
													שאלה 1-השלב הראשון
													א
													ב
													ג
													ד
													ה
													ו
													ז
													ח
													ט
													י
													יא
													יב
													יג
													יד
													טו
													טז
													טז

הבעה בכתב – כתיבת סיפור								השאלה
0								שאלה 1א14
0	1	2						שאלה 1ב14
0	1	2	3					שאלה 2ב14
0	1	2						שאלה 1ג14
0	1	2						שאלה 2ג14
0	1							שאלה 3ג14
0	1	2						שאלה 4ג14

ידע לשוני				השאלה
0	1			שאלה 24
0	1			שאלה 25א
0	1			שאלה 25ב
0		2		שאלה 26
0	1	2	3	שאלה 27

הבנת הנקרא – ברמת המשפט					השאלה
					ביצוע הוראות
0					שאלה 6
0	1				שאלה 7
0	1				שאלה 8
0		2			שאלה 9
0	1				שאלה 10א
0	1				שאלה 10ב
0	1				שאלה 10ג
0	1				שאלה 10ד
					השלמת משפטים
0					שאלה 11א
0	1				שאלה 11ב
0		2			שאלה 12
0	1				שאלה 13א
0	1				שאלה 13ב
0	1				שאלה 13ג
0	1				שאלה 13ד
0	1				שאלה 13ה
					הבנת הנקרא – ברמת הטקסט
					טקסט המידע
0	1	2	3		שאלה 15
0		2		4	שאלה 16
0			3		שאלה 17
0			3		שאלה 18
0			3		שאלה 19
0			3		שאלה 20
0				4	שאלה 21
0			3		שאלה 22
0	1				שאלה 23א
0	1		3		שאלה 23ב

$\frac{(\quad)}{50} \times 100 = ___\%$	$\frac{(\quad)}{30} \times 100 = ___\%$	$\frac{(\quad)}{20} \times 100 = ___\%$	ציונים באחוזים
ציון כולל בהבנת הנקרא (באחוזים)	ציון בהבנת הנקרא ברמת הטקסט (באחוזים)	ציון בהבנת הנקרא ברמת המשפט (באחוזים)	
$\frac{(\quad)}{10} \times 100 = ___\%$	$\frac{(\quad)}{20} \times 100 = ___\%$	$\frac{(\quad)}{20} \times 100 = ___\%$	
ציון בידע לשוני (באחוזים)	ציון בהבעה בכתב (באחוזים)	ציון בשליטה בצופן האלפביתי (באחוזים)	
____ נק' (סכום כל הנקודות שהצטברו בחלק א' של המבחן: ציון כולל בהבנת הנקרא + ציון בשליטה בצופן האלפביתי + ציון בהבעה בכתב + ציון בידע לשוני)			ציון כולל

הצף נוצר באמצעות בית-ספרי ולא להעביר לכל זורם שהוא.

דף ריכוז ציונים לתלמיד

חלק ב'

דוגמה למילוי דף ריכוז ציונים לתלמיד (לחישוב ידני) – עברית לכיתה ב', חלק ב' – מיצ"ב פנימי התש"ע

יש לסמן את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווך.

שם התלמיד/ה: _____ כיתה: ב 1

השאלה				ידע לשוני
שאלה 10	0	1	(2)	3
שאלה 11א	0	(1)		
שאלה 11ב	0	(1)		
שאלה 12	0		(2)	
שאלה 13	0	1		(3)

השאלה					הבנת הנקרא
הסיפור					
שאלה 1	0				(4)
שאלה 2	0			(3)	
שאלה 3	(0)			3	
שאלה 4	0			(3)	
שאלה 5	0			(3)	
שאלה 6	0				(4)
שאלה 7	(0)			3	
שאלה 8	0				(4)
שאלה 9	0			(3)	

$\frac{(24)}{30} \times 100 = \underline{80} \%$	ציונים באחוזים
ציון בהבנת הנקרא (באחוזים)	
$\frac{(9)}{10} \times 100 = \underline{90} \%$	
ציון בידע לשוני (באחוזים)	ציון כולל
סכום כל הנקודות שהצטברו בחלק ב' של המבחן: <u>33</u> נק' הציון הכולל בחלק ב' של המבחן: $\frac{(33)}{40} \times 100 = \underline{83} \%$	

הצף (נדרש אישור) ביו-ספרי ולא להעביר אף זריק שהוא.

דף ריכוז ציונים לתלמיד

(עותקים של דף זה מצורפים במעטפה)

דף ריכוז ציונים לתלמיד (לחישוב ידני) – עברית לכיתה ב', חלק ב' – מיצ"ב פנימי התש"ע

יש לסמן את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווך.

שם התלמיד/ה: _____ כיתה: _____

השאלה				ידע לשוני
שאלה 10				0 1 2 3
שאלה 11א				0 1
שאלה 11ב				0 1
שאלה 12				0 2
שאלה 13				0 1 3

השאלה					הבנת הנקרא
הסיפור					
שאלה 1					0 4
שאלה 2					0 3
שאלה 3					0 3
שאלה 4					0 3
שאלה 5					0 3
שאלה 6					0 4
שאלה 7					0 3
שאלה 8					0 4
שאלה 9					0 3

$\frac{(\quad)}{30} \times 100 = ___\% $	ציונים באחוזים
ציון בהבנת הנקרא (באחוזים)	
$\frac{(\quad)}{10} \times 100 = ___\% $	
ציון בידע לשוני (באחוזים)	
סכום כל הנקודות שהצטברו בחלק ב' של המבחן: _____ נק' הציון הכולל בחלק ב' של המבחן: $\frac{(\quad)}{40} \times 100 = ___\%$	ציון כולל

הצף נוצר לשילוח בית-ספרי ולא להעברה אלא זורק שהוא.

דף מיפוי כיתתי – עברית לכיתה ב', חלק א' מיצ"ב פנימי התש"ע

הבנת הנקרא																שליטה בצופן האלפביתי											רגיל/ עולה/ משולב					
ברמת המשפט																פענוח מילים					.1 הכתבה השלב השני	.1 הכתבה - השלב הראשון										
הציון	13 ה	13 ד	13 ג	13 ב	13 א	12 ב	11 ב	11 א	10 ד	10 ג	10 ב	10 א	9	8	7	6	הציון בנושא	5	4	3	2	1	ג	5 ב	4 ב	3 ב	2 ב	1 ב	א		מספר השאלה ממדי ההבנה	שם התלמיד
																																1
																																2
																																3
																																4
																																5
																																6
																																7
																																8
																																9
																																10
																																11
																																12
																																13
																																14
																																15
																																16
																																17
																																18
																																19
																																20
																																21
																																22
																																23
																																24
																																25
																																26
																																27
																																28
																																29
																																30
																																31
																																32
																																33
																																34
																																35
																																36
																																37
																																38
																																39
																																40

יש לרשום את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווון

הציון הכולל בחלק 'א'	הבעה בכתב							ידע לשוני						הבנת הנקרא																
														ברמת טקסט המידע																
	הציון בנושא	14 ג	14 ג	14 ג	14 ג	14 ב	14 ב	14 א	הציון בנושא	27	26	25 ב	25 א	24	הציון בנושא	הציון	23 ב	23 א	22	21	20	19	18	17	16	15				
		III	III	II	II	I	II	I		I	II	I																		
																														1
																														2
																														3
																														4
																														5
																														6
																														7
																														8
																														9
																														10
																														11
																														12
																														13
																														14
																														15
																														16
																														17
																														18
																														19
																														20
																														21
																														22
																														23
																														24
																														25
																														26
																														27
																														28
																														29
																														30
																														31
																														32
																														33
																														34
																														35
																														36
																														37
																														38
																														39

ממוצע כיתתי של כל התלמידים: _____
ממוצע כיתתי ללא תלמידים משולבים ועולים: _____

מקרא - ממדי ההבנה:

I - המשמעות הגלויה בטקסט

II - הבנת המשתמע מתוך הטקסט

III - יישום, הערכה וביקורת

דף מיפוי כיתתי – עברית לכיתה ב', חלק ב' מיצ"ב פנימי התש"ע

יש לרשום את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחוו

הציון הכולל בחלק ב'	ידע לשוני						הבנת הנקרא										
							ברמת הסיפור										
	הציון בנושא	13	12	11 ב	11 א	10	הציון בנושא	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
								III	I	II	II	II	II	II	II	I	
																	1
																	2
																	3
																	4
																	5
																	6
																	7
																	8
																	9
																	10
																	11
																	12
																	13
																	14
																	15
																	16
																	17
																	18
																	19
																	20
																	21
																	22
																	23
																	24
																	25
																	26
																	27
																	28
																	29
																	30
																	31
																	32
																	33
																	34
																	35
																	36
																	37
																	38
																	39
																	40

המקרא של ממדי ההבנה מוצג בעמוד 62.

ממוצע כיתתי של כל התלמידים: _____
ממוצע כיתתי ללא תלמידים משולבים ועולים: _____

פרק ד': הפקת תועלת מהמבחן

הקדמה

המדריך שלהלן נועד לסייע למורים להפיק תועלת מהמבחן באמצעות ניתוח שאלות בהבנת הנקרא, הגדרת הכישורים הנדרשים בשאלה, והצגת שגיאות של תלמידים שנאספו ממבחנים. לצד התשובות השגויות מוצע ניתוח שלהן המסתמך על התשובות הנכונות המוצגות במחווך כדי ליצור הכללות ולהציע אסטרטגיות להתמודדות עם קשיים דומים בתהליכי ההוראה. מבחני המיצ"ב הנערכים מדי שנה בשנה בבתי הספר בארץ הם הזדמנות מצוינת לפיתוח השתמעויות להוראה המיועדות לטיפול בקשיים של תלמידים.

בשלב הבדיקה של המבחנים ובשלב תכנון ההוראה, המדריך יכול לעזור למורים לאפיין את קשיי התלמידים ואת שגיאותיהם לאור המבחן. כמו כן פרק זה של הפקת התועלת יכול לשמש בסיס ללמידה ולהתמקצעות בחדרי מורים, במפגשי הדרכה ובהשתלמויות. כדאי להרחיב את היריעה ולהיעזר גם במדריך למורה של כיתה ה' ושל כיתה ח' כדי לראות ניתוח שגיאות במבחנים בשכבות גיל אחרות.

א. מה כולל המדריך?

המדריך כולל את מרבית שאלות המבחן ואת המחווכים לבדיקתן, וכן דוגמאות אותנטיות של תשובות תלמידים לשגיאות אופייניות. תשובות התלמידים מובאות במסמך כלשונן ללא כל עריכה. ניתוח השאלות והתשובות מלווה בהפניות לתכנית הלימודים במקומות הרלוונטיים, ובניסיון להבין את מקורן של השגיאות. כמו כן מוצעות השתמעויות להוראה המבוססות על ניתוח השאלות והשגיאות.

ב. מבנה המדריך

המדריך נבנה על פי סדר השאלות במבחן ונבחרו בו רק שאלות של הבנת הנקרא המדגימות קשיים אופייניים.

העיסוק בכל שאלה הוא במתכונת קבועה:

- הצגת שאלה מתוך המבחן.
- מחווך לתשובה נכונה מתוך ערכת המבחן הפנימי של תשי"ע.
- ניתוח השאלה, כולל את ממד ההבנה על-פי המפרט ואת דרישות השאלה.
- תשובות שגויות של תלמידים המובאות כלשונן, ללא עריכה וללא תיקון שגיאות כתיב.
- מיון וניתוח משוער של השגיאות.
- השתמעויות להוראה – תובנות והמלצות בעקבות הנלמד מניתוח השאלה והתשובות השגויות.

אפשר להיעזר במדריך בכמה דרכים:

- להביא לכיתה דוגמאות לתשובות שגויות ולנתח אותן עם התלמידים.
- לפני בדיקת המבחנים, לקרוא ולהכיר טעויות אופייניות של תלמידים. כך הבדיקה תהיה מכוונת יותר, והמורים יוכלו להיעזר בניתוח ובמיון השגיאות המוצעים כאן.
- לצד מיפוי וניתוח של הישגי התלמידים, חשוב להיעזר במדריך לקראת בנייה של תכנית עבודה. כדאי ללמוד את ההמלצות במדריך ולהתאים אותן לתלמידי הכיתה ככלל או לתלמידי הכיתה באופן פרטני.
- השימוש במדריך יסייע לקידום הידע המקצועי בהוראה של הבנת הנקרא הכוללת את תחומי הדעת המילוליים כמו הסוגות השונות, סוגי השאלות וסוגי השגיאות.

שם הטקסט ומקורו: "סומית הגליל", מיצ"ב תש"ע נוסח א'

שאלה 15

השאלה	כתבו, לפי מה שקראתם, אילו חושים מפותחים אצל "סומית הגליל". 1. _____ 2. _____ 3. _____
המחווון (תקציר)	חוש המישוש, חוש השמיעה, חוש הריח. תשובה שבה ייכתב חוש הטעם תיחשב כתשובה נכונה (פירוט נוסף במחווון).
ממדי ההבנה ודרישות השאלה	הבנת המשמעות הגלויה. על התלמידים לאתר מידע גלוי בטקסט, רמת הנגישות אל המידע גבוהה, השאלה מנוסחת בלשון הטקסט: השאלה שואלת על חושים מפותחים של הסומית, והטקסט מציין החושים שלה מפותחים. המידע על החושים המפותחים של הסומית מרוכז במקום אחד. נוסף על כך, על התלמידים להבין קשר לוגי גלוי המבטא הסתייגות או ניגוד שנמצא במשפט: "הן לא רואות, אבל שאר החושים שלהן מפותחים מאוד". על התלמידים להבין את הביטוי "חושים מפותחים".

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
"ריח, שמיעה, ראייה"	על פי המחווון תשובה זו נכונה באופן חלקי, התלמיד כלל בתשובתו את חוש הראייה, עובדה זו יכולה להצביע על כך שלא הבין כלל את העובדה שהסומית עיוורת ולכן כלל את חוש הראייה, ייתכן שהבין שהסומית עיוורת אך לא הפעיל בקרה על תשובתו ולא גילה את הסתירה.
"מישוש, שמיעה, רעב"	התלמיד ענה תשובה נכונה באופן חלקי. חוש המישוש וחוש השמיעה הם אכן חושים מפותחים, ככל הנראה התלמיד סבור שגם רעב הוא חוש. תשובה זו מעידה על הבנת השאלה אך ייתכן וחוסר הדיוק נובע מכך שהתלמיד לא חזר לטקסט לברר מה כתוב, הוא הסתמך על ידע חוץ טקסטואלי שגוי.

ההשתמעויות להוראה
- שאלות אחדות עסקו בהבנת קשרים לוגיים, אפשר להיעזר בהמלצות המגוונות כמו בשאלות 16, 20. - מומלץ ללמד את התלמידים מילים נוספות המלמדות על קשר של ניגוד כמו "אבל", "אולם". - אפשר להיעזר בשאלה 20 בהמלצות הקשורות לאיתור מידע גלוי.

שאלה 16

השאלה	למה משמשים המחויבים הארוכים של סומיות הגליל?
המחווה (תקציר)	תשובה הכוללת שני שימושים, למשל: למשש, למצוא את הדרך, למצוא מזון, למצוא את החיות שהן רוצות לאכול.
ממדי ההבנה ודרישות השאלה	הבנת המשתמע. רמת הנגישות אל המידע גבוהה וההיסק הנדרש פשוט. המידע מצוי באופן גלוי בטקסט, השאלה מנוסחת כהכללה ועל התלמידים לכתוב את הפירוט. ההכללה מנוסחת באמצעות ההיגד "למה משמשים המחויבים?" והתלמידים צריכים להסיק שמציאת מזון ודרך הן הפירוט.

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
• "א. למצוא מזון ב. שמיעה"	אף על פי שהתשובה נכונה באופן חלקי, אפשר להתרשם שהתלמיד הבין את השאלה והבין שהמחויבים ממלאים תפקיד של חושים ולכן כתב "שמיעה". נראה שהתלמיד לא חזר לטקסט על מנת לדייק בתשובתו, הוא זכר את מציאת המזון מכיוון שתיאור זה היה מפורט וכלל תיאור של סוג המזון. לעומת זאת, מציאת הדרך הוזכרה במילה אחת ולכן ייתכן שלא זכר זאת. התלמיד הסתמך על ידע קודם הקשור לחושים, ובתשובתו ציין חוש נוסף - שמיעה.
• "א. את הדרך ב. את המזון"	זו תשובה נכונה, ניכר שהתלמיד הבין והעתיק מהטקסט את המידע הרלוונטי, אך לא הקפיד על ניסוח מתאים.
• "א. הם אוכלים חיות קטנות שנמצאים במים. ב. הם אוכלים מאכלי ים."	מתשובה זו אפשר לשער שהתלמיד חושב שבעזרת המחויבים הסומית אוכלת, או שהוא לא דייק בניסוח התשובה והתכוון שהמחויבים מסייעים לה למצוא מזון. בכל מקרה אין התייחסות לעובדה שהמחויבים משמשים גם למציאת הדרך. עוד השערה אפשרית: התלמיד חזר אל הטקסט למצוא את התשובה אך לא התייחס לסימני הפיסוק ולכן קרא כך: סומיות הגליל מוצאות את הדרך ואת המזון. בעזרת המחויבים הארוכים שלהן הן אוכלות חיות קטנות הנמצאות בתוך המים. לאחר שכתב את תשובה א' הוסיף תשובה המתארת במילים אחרות ובהכללה את מזונה של הסומית (נעשה שימוש יפה בצירוף המכיל סמיכות).

ההשתמעויות להוראה

- ניתוח תשובה שגויה מס' 3 ממחיש את תפקיד סימני הפיסוק והשפעתם על ההבנה. מומלץ ללמד את התלמידים את תפקיד סימני הפיסוק ואת חשיבותם להבנת הכתוב.
בשלב ראשון אפשר להביא דוגמאות פשוטות כמו:
א. כשיצאתי ראיתי את אימא. אבא וצור יוצאים לטיול.
ב. כשיצאתי ראיתי את אימא, אבא וצור יוצאים לטיול.
בשלב מאוחר יותר אפשר לעבור לדוגמאות הלקוחות מטקסטים שעליהם עובדים.
מומלץ לתת לתלמידים קטע מתוך הטקסט ללא סימני פיסוק, ולבקש מהם להוסיף את סימני הפיסוק.
- אפשר לעבוד על צורות ניסוח שונות של התשובה, באמצעות העתקה מהטקסט או באמצעות כתיבה וניסוח של התלמידים.

שאלה 20

השאלה	כתבו לפי מה שקראתם, מדוע יש לשמור על סומיות הגליל ואסור לפגוע בהן.
המחנך (תקציר)	תשובה הכוללת התייחסות לנדירות או לייחודיות של הסומיות, לדוגמה: כי כל הסומיות בעולם חיות רק במערה ואם יפגעו בהן לא יהיו עוד סומיות בעולם; כי אסור לפגוע בחיות נדירות.
ממדי ההבנה ודרישות השאלה	הבנת המשמעות הגלויה. יש כמה גורמים המשפיעים על מידת הנגישות הגבוהה לתשובה: א. התשובה מופיעה באופן גלוי בטקסט. ב. ניסוח השאלה זהה לניסוח בטקסט, בטקסט כתוב "ולכן יש לשמור עליהן ואסור לפגוע בהן". בשאלה כתוב "מדוע יש לשמור על הסומיות ואסור לפגוע בהן?" ג. הסיבה והתוצאה מופיעות בסמיכות ואף מקושרות ביניהן במילה ולכן (קשר לוגי מפורש).

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
"כן, יש לשמור עליהם ואסור לפגוע בהן."	התלמיד לא הבין את השאלה, הוא התייחס אליה כשאלה השואלת אם צריך לשמור על הסומיות.
"יש לשמור על סומיות הגליל כי הן חיות לבד."	שלא כמו בתשובה הקודמת, אפשר להתרשם שהתלמיד הבין את השאלה אך הנימוק לא רלוונטי. ייתכן שהתלמיד הבין שהסומיות חיות רק בארץ ושאינן סומיות בשום מקום אחר ולכן יש לשמור עליהן. במקרה כזה אפשר לומר שהתלמיד הבין את השאלה אך לא ניסח את התשובה כראוי.

ההשתמעויות להוראה

- מומלץ לשאול תלמידים שאלות המכוונות לזיהוי קשרים לוגיים גלויים וסמויים של סיבה ותוצאה בטקסט, ללמדם לזהות את הקשר הלוגי באמצעות מילות סיבה או תוצאה כמו: "כי", "בגלל", "לכן" וכו'.
- כאשר מילת הסיבה או התוצאה אינה מצויה במפורש בטקסט אפשר לבקש מהתלמידים שינסחו את הקשר במילים שלהם תוך כדי שימוש במילת קישור מתאימה.
- הוראת מילות קישור נוספות המלמדות על אותו קשר לוגי: "כי", "בגלל", "לכן".
- אפשר לייצג קשרים לוגיים בין חלקים שונים בטקסט באמצעות "מפות" גרפיות: "שמש" להכללה ופרטים תומכים; "סולם" להשוואה; "חצים" לסיבה ותוצאה וכו'.
- אפשר לפשט הבנת קשרים לוגיים באמצעות דוגמאות הקרובות לתלמידים כמו: גיל בכה __ (כי) קיבל מכה. ולאחר מכן לעבור לזיהוי והבנת הקשרים בטקסט.
- לעתים הטקסטים המידעיים הניתנים לתלמידים עוסקים בנושאים המוכרים להם, יש להם ידע בנושא הטקסט ולכן הם עשויים לענות על שאלות בלי לפנות אל הטקסט. יש צורך להראות לתלמידים שיש להם ידע קודם ועליהם להשתמש בו, אך חשוב שיפנו לטקסט כי יש בו בוודאי גם מידע נוסף. אפשר לתרגל זאת באמצעות שאלות טרום קריאה, לדוגמה: מה אני יודע על הנושא? ולאחר קריאה ודיון לשאול: מהן הדברים החדשים שלמדתי?
- אפשר לרשום את העובדות שהתלמידים ציינו טרם הקריאה ולכתוב את העובדות שהובאו בטקסט, כך התלמידים יוכלו לבדוק כיצד הטקסט הרחיב את הידע שהיה להם ומה הוא חידש להם.
- על מנת לייעל את תהליך מציאת המידע הגלוי בטקסט, יש להתאים בין דרכי הקריאה למטרות הקריאה, במקרה כזה אופן הקריאה יכתב מאופי השאלה. התלמידים יגשו לטקסט על מנת למצוא תשובה, לכן יהיו חלקים בטקסט שייקראו בקריאה מהירה, וחלקים אחרים ייקראו בעיון.
- כדאי לשוחח עם התלמידים: באילו מקרים יש להשתמש בקריאה מהירה, בקריאה בעיון או בקריאה חוזרת? האם אפשר לקרוא קטעים שונים מהטקסט בדרכים שונות? לקיים תהליך רפלקטיבי בנוגע לאופני הקריאה השונים - יתרונות וחסרונות, ומתי משתמשים בהם.

שאלה 23

השאלה רון קרא ספר על בעלי חיים בגיונגל שבאפריקה. הוא הצביע על תמונה של סרטן ואמר ליעל שזאת סומית הגליל. יעל אמרה שזאת לא סומית הגליל. 1. מי צודק לדעתכם? 2. הסבירו את תשובתכם לפי מה שקראתם.	
המחווה (תקציר) 1. יעל צודקת. 2. הסבר המתייחס למקום המחיה הבלעדי של סומית הגליל (הכנרת, הגליל, ארץ ישראל). לדוגמה: יעל צודקת כי לא יכול להיות שסומית הגליל תחיה בגיונגל, היא חיה במקום אחד, רק במערה ליד הכנרת (דוגמאות נוספות במחווה).	
ממדי ההבנה ודרישות השאלה יישום הערכה וביקורת. מקריאת השאלה על התלמידים להבין על אילו בעלי חיים רון קרא, מהו מקום מחייתם, להסיק מסקנות ולגבש דעה מי צודק, רון או יעל. כדי להבין את הטעות במסקנה של רון, על התלמידים להשתמש במידע מן הטקסט אודות בית הגידול של הסומית ואודות העובדה שהסומית חיה אך ורק באזור הכנרת, בפעולה זו התלמידים מיישמים כלל או עיקרון שלמדו מן הטקסט בנוגע למקרה פרטי המובא בשאלה. על התלמידים לבחון אם הם מבססים את המסקנה שלהם על מידע רלוונטי מתוך הטקסט. בכתיבת התשובה התלמידים נדרשים להביע את דעתם, לתמוך בדברי יעל או רון ולנמק.	

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
• "1. רון 2. כי בגיונגל יש מערות חשוכות."	בתשובה זו ההסקה שגויה, התלמיד זכר שהסומית חיה במערה, כמו כן הוא נשען על ידע חוץ טקסטואלי הקשור למערות המצויות בגיונגל ולכן הסיק שזוהי הסומית. בהסקת המסקנות התלמיד לא התחשב בעובדה שהסומית חיה רק בארץ, ליד הכנרת, מסקנתו של התלמיד אינה מבוססת או נובעת מן המידע שהובא בטקסט.
• "רון צודק, רון הסתכל אבל יעל לא הסתכלה."	מתשובה זו אפשר להסיק שהתלמיד לא הבין את השאלה במלואה. בפתיח השאלה כתוב שרון קרא ספר על בעלי חיים בגיונגל באפריקה, באמצעות משפט זה השאלה מפנה את תשומת לבו של התלמיד לעובדות שגרמו לחילוקי הדעות בין רון ויעל. והתלמיד בשיקוליו לא התייחס לעובדות הללו. התלמיד הסיק שרון צודק מכיוון שרון הסתכל (כנראה שהכוונה הסתכל בספר). התלמיד הסיק על סמך ההיגיון שצריך להסתמך על מידע שכתוב בספר. התלמיד הסיק על סמך הפעולה של רון ולא על סמך דבריו של רון.
• "רון צודק כי סומיות הגליל היא סוג של סרטן."	כדי להסיק מסקנה נכונה, על התלמיד להתחשב בעובדות המובאות בשאלה ובעובדות הרלוונטיות לשאלה ומצויות בטקסט. בתשובה זו התלמיד נשען על עובדה אחת בלבד, אמנם נכונה, הסומית היא אכן סרטן, אך התלמיד הסתמך על מידע חלקי ולכן מסקנתו הייתה שגויה.

ההשתמעויות להוראה

- על מנת לענות על שאלה מסוג כזה התלמידים נדרשים לבצע כמה הסקות, לכן עולה הצורך בהוראה מפורשת של השלבים השונים הכלולים בהסקה, נדגים את השלבים השונים באמצעות השאלה הזאת.
 - שלב א. מהן העובדות הכתובות בשאלה שגרמו לרון לחשוב שזוהי סומית הגליל?
 - שלב ב. מהן העובדות הכתובות בשאלה שגרמו ליעל לחשוב שזאת אינה סומית הגליל?
 - שלב ג. מסקנה - העובדות זהות אך הפרשנות שונה.
 - שלב ד. על סמך אילו עובדות בטקסט אפשר להחליט מי צדק?

מומלץ ללוות תהליך זה בשאלות שיביאו את התלמידים לחשיבה מטאקוגניבית על התהליך, לדוגמה: ספרו על השלבים השונים שסייעו לכם לענות על השאלה - מה עשיתם קודם ומה אחר כך? האם המסקנה מבוססת ונובעת מהמידע המצוי בשאלה או בטקסט? מה הייתם צריכים לבדוק על מנת לענות על השאלה?
- יש שאלות שבהן תלמידים צריכים להביע דעה ולהתבסס על ידע אישי, בשאלה זו התלמידים צריכים לבסס את דעתם על סמך מה שלמדו מהטקסט. יש צורך להורות לתלמידים את דרך הניסוח בשאלה המחזיר אותם לטקסט.
- שאלה זו מדגישה את הצורך ללמד את השאלה כטקסט בפני עצמו: מה השאלה מספרת? מה השאלה שואלת? מה השאלה דורשת לבצע? מה התפקיד של המידע המובא בתחילת השאלה?
 - מה הן מילות ההוראה? מה הן מילות השאלה?
 - להרבות במתן שאלות בעלות מבנים מגוונים.
 - להשתמש במילות שאלה שונות השואלות את אותה השאלה.
 - בשאלות שמורכבות משני חלקים יש צורך להסביר את הקשר שבין חלקי השאלה ולוודא שהקשר יהיה גם בתשובה.

שם הטקסט ומקורו: "מתנה לאבא", מיצ"ב תש"ע נוסח ב'

שאלה 16

השאלה	כתבו, לפי מה שקראתם, מדוע היה קשה לילדים להחליט מה לקנות לאבא?
המחווה (תקציר)	תשובה הכוללת הסבר הגיוני המסתמך על הטקסט, לדוגמה: כי הם חיפשו מתנה מיוחדת ולא הצליחו למצוא כזאת, כי היו בחנויות הרבה דברים יפים והם לא ידעו במה לבחור (פירוט במחווה).
ממדי ההבנה ודרישות השאלה	הבנת המשתמע. שאלה זו דורשת הבנת קשרים לוגיים של סיבה ותוצאה, בחלקם קשרים גלויים, ובחלקם קשרים סמויים. העובדה שלילדים היה קשה להחליט מה לקנות לאביהם היא התוצאה, על הילדים להבין את הסיבות לכך. הסיבות מצויות במקומות שונים בטקסט, למשל כשיובל ואסנת משוחחים ואסנת אומרת "נקנה לו מתנה מיוחדת". על התלמידים להבין את הקשר בין המשפט הזה לבין העובדה שקשה להחליט מה לקנות לאבא מתנה. קשר לוגי קל יותר להבנה של סיבה ותוצאה מובע במשפט "בחנויות יש הרבה דברים יפים – חגורות, ספרים... קשה להחליט מה לקנות." במקרה הזה הקשר הלוגי גלוי, והוא קשור להבנת מניעים והתנהגות של דמות בסיפור.

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
"לפי מה שקראתי היה קשה לילדים להחליט כי אבא שלהם התגעגע אליהם."	ההסקה שגויה, הגעגועים של אבא אינם הסיבה לקושי להחליט מה לקנות לאבא.
"כי אבא עסוק והוא לא יכול לענות להם כי הוא כל היום עובד."	אפשר לשער שתלמיד זה סבור שכדי להחליט מה לקנות, על הילדים להתייעץ ולשאול את אביהם אך הוא עסוק ולא עונה להם.
	העובדה שאבא עסוק מצוינת בסיפור אך אין לה קשר לכך שקשה לילדים למצוא מתנה.
	על פי תשובת התלמיד ההסקה הגיונית אך היא לא נובעת מהסיפור.
"לילדים היה קשה כי השמש שקעה והילדים היו לחוצים."	בתשובה זו קשה להבין את כוונתו של התלמיד, התלמיד כתב לילדים היה קשה אך לא כתב מה קשה. אולי הוא מתכוון לכך שהיה לילדים קשה להחליט כי קשה לקבל החלטה במצבי לחץ, זוהי תשובה חכמה המעידה על הבנת השאלה והבנה של מצבים רגשיים. ייתכן גם שהכוונה הייתה שלילדים קשה ללכת לחפש כי השמש שקעה, במקרה זה התשובה מעידה על חוסר הבנה.

ההשתמעויות להוראה
- מומלץ ללמד את התלמידים לזהות ולהבין קשרים לוגיים של סיבה ותוצאה. (אפשר להיעזר בהמלצות לשאלה 20 בטקסט המידעי "סומית הגליל"). - שאלה זו מזמנת הוראה של היבטים נוספים: קשר לוגי ובו כמה סיבות הגורמות לתוצאה אחת, קשר לוגי שבו כמה מהסיבות גלויות וכמה סמויות. - לעתים הבנת הקשרים הלוגיים של סיבה ותוצאה נובעת מהבנת רצף האירועים. כדי להבין את הקשרים, על התלמידים לשחזר את האירועים ולבחון מהי הסיבה ומהי התוצאה. - לעתים הבנת קשר לוגי של סיבה ותוצאה בטקסט ספרותי קשורה להבנת מניעים של דמויות. כאשר הקשר הלוגי אינו גלוי, ייתכנו פרשנויות מגוונות. מומלץ לבחון עם התלמידים פרשנויות אפשריות, וקבלה או דחייה שלהן תוך כדי עיגון בטקסט.

שאלה 20

השאלה	בסיפור כתוב שכאשר אסנת ויובל ראו את התמונה, הם הבינו שהיא הפתרון לבעיה. מה הייתה הבעיה שהילדים רצו לפתור?
המחווה (תקציר)	תשובה המתייחסת לכך שהילדים לא הצליחו למצוא מתנה מתאימה לאבא, לא ידעו מה לקנות, לדוגמה: הבעיה של הילדים הייתה למצוא מתנה מתאימה לאבא. הילדים רצו לפתור את הבעיה של המתנה.
ממדי ההבנה ודרישות השאלה	הבנת המשתמע. זיהוי יחסים לוגיים של בעיה ופתרון. לעתים יש בסיפור כגון זה כמה דברים שאפשר לחשוב שהם בעיה: אבא שוכח מתי יום ההולדת, הילדים עייפים וכדומה, אך בשאלה זו התלמידים נדרשים לזהות את הבעיה שהפתרון שלה הוא התמונה.

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
"א. הילדים רצו לפתור את הבעיה שאבא לא יתגעגע הרבה כי הוא רואה אותם בתמונה." "ב. הבעיה של ההתעייפות שלהם"	בתשובה זו התלמיד מזהה בעיה בסיפור - "שאבא לא יתגעגע". זאת אכן בעיה, אך לא זאת הבעיה שמצאה את פתרונה הישיר כאשר הם מצאו את התמונה. בעיית הגעגועים של אבא נפתרה באופן עקיף, הבעיה שנפתרה באופן ישיר הייתה הבעיה שהם לא ידעו להחליט מה לקנות לאביהם. גם בתשובה זו התלמיד מבין את הקשר הלוגי בין הבעיה לפתרון. תשובה זו דומה לקודמתה, התלמיד מזהה בעיה שקשורה באופן עקיף לפתרון.
"הפתרון לבעיה שהם מצאו תמונה למתנה."	התלמיד נשאל בנוגע לבעיה: וענה בנוגע לפתרון. אפשר לשער שהתלמיד לא הבין את השאלה.

ההשתמעויות להוראה
- מומלץ לתרגל עם התלמידים הבנת קשרי בעיה ופתרון שבאים לידי ביטוי בטקסט בצורות שונות, למשל: קשר סמוי, אזכור מרוחק של הבעיה מהפתרון, קיומן של כמה בעיות המביאות לפתרון אחד, ועוד. - מומלץ להפנות את תשומת לבם של התלמידים לעובדה שבשאלה זו יש קשר ישיר בין בעיה לפתרונה, אך יש בעיה נוספת הנפתרת באופן עקיף (ראה תשובה מספר 1).

שאלה 23

השאלה אסנת ויובל חשבו שהתמונה היא מתנה מתאימה לאבא העסוק שלהם. 1. האם גם אתם הייתם בוחרים במתנה כזאת לאבא או לאימא שלכם? 2. מדוע?	
המחווה (תקציר) תשובה הכוללת הסבר הגיוני עקבי לסעיף 1 המתייחס לטיב המתנה או למידת התאמתה להורים, לדוגמה: כן, הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאבא כי גם אבא שלי עסוק מאוד, ואם התמונה שלי תהיה על שולחן העבודה שלו הוא ייזכר בי. לא הייתי בוחרת בתמונה שלי כמתנה לאימא שלי כי אימא שלי אוהבת מוסיקה והייתי בוחרת לקנות לה מתנה דיסק יפה.	
ממדי ההבנה ודרישות השאלה יישום הערכה וביקורת. כדי לענות על השאלה על התלמידים להבין את הסיבות שהביאו את יובל ואסנת לבחור דווקא בתמונה כמתנה, ולהחליט אם שיקולי הבחירה של אסנת ויובל מתאימים גם להם. כמו כן עליהם לנמק את ההחלטה, הנימוק יכול להסתמך על שיקולי הבחירה של אסנת ויובל או על שיקולים אחרים המתבססים על ניסיון אישי. היישום בשאלה זו הוא בתובנות מהסיפור על סיטואציה דומה בחיי התלמידים.	

ניתוח תשובות שגויות של תלמידים	
דוגמאות	ניתוח
"כן כי זה מתנה נפלאה."	תשובה זו משקפת הבנה של השאלה, המתנה הייתה אכן נפלאה, אך הנימוק היה מתאים גם לכל מתנה אחרת מכיוון שהוא כללי.
"לא אני לא קונה כי אין לי מצלמה"	התלמיד הבין את השאלה וכתב שהוא לא היה קונה מתנה כזו, הנימוק שלו הגיוני <u>ומעשי</u>: כיצד ייתן תמונה במתנה אם אין לו מצלמה? התלמיד אינו מבין שהסיטואציה בשאלה היא היפותטית ושהוא יכול לבחור לקנות איזו מתנה שירצה גם אם לא יוכל לקיים זאת במציאות.

ההשתמעויות להוראה	
- להדגים לתלמידים ניסוח של תשובה מנומקת ולהצביע על ההבדלים שבין ניסוח כוללני לניסוח המכיל פירוט. - לפתח את ההבנה לכן שיש שאלות השואלות שאלות היפותטיות, ולכן גם התשובה יכולה להיות היפותטית ולא חייבת לעמוד במבחן המציאות. - בדיונים סביב טקסטים סיפוריים מומלץ לדון בשאלות דומות לשאלה זו. דיון כזה מרחיב את משמעותה של היצירה על ידי קישור לעולמו של הקורא (על העיסוק בטקסטים מעולם השיח הספרותי אפשר לקרוא בתכנית הלימודים עמ' 56-58 ובהישג נדרש מספר 6).	

11:15,26/08

805